

**Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrilometodějská teologická fakulta**

Bakalářská práce

2012

Paveláková Petra

Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrlometodějská teologická fakulta

Katedra křesťanské sociální práce

Charitativní a sociální práce

Petra Paveláková

Aktivní politika zaměstnanosti. Zaměstnávání osob se zdravotním postižením ve Zlíně a okolí.

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Mgr. Martin Bednář, Ph. D.

2012

„Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a že jsem všechny použité informační zdroje u vedla v seznamu literatury.“

V Olomouci 8. 8. 2012

.....

Podpis

Poděkování

Děkuji Mgr. Martinu Bednářovi, Ph. D. za odborné vedení bakalářské práce. Dále děkuji Bc. Miluše Zvonařové za pomoc a čas, který mi věnovala při tvorbě a konzultacích bakalářské práce.

Obsah

Úvod.....	3
Teoretická část	5
1 Člověk se zdravotním postižením.....	5
2 Vzdělávání a profesní příprava dětí, mládeže a dospělých se zdravotním postižením a zdravotním znevýhodněním	8
2.1 Právní úprava vzdělávání.....	8
2.2 Vzdělávání dle typu zdravotního postižení	10
2.3 Vzdělávání dospělých, celoživotní vzdělávání.....	13
2.4 Vzdělávání žáků se zdravotním postižením a zdravotním znevýhodněním v České republice	13
3 Zaměstnání osob se zdravotním postižením	16
3.1 Politika zaměstnanosti	17
3.2 Legislativa zaměstnávání osob se zdravotní postižením v ČR.....	18
3.2.1 Listina základních práv a svobod	18
3.2.2 Úmluva o právech osob se zdravotním postižením.....	19
3.2.3 Zákoník práce	19
3.2.4 Zákon o zaměstnanosti	20
3.3 Nástroje aktivní politiky zaměstnanosti	23
3.4 Úřad práce.....	25
3.5 Nezaměstnanost	26
3.5.1 Nezaměstnanost osob se zdravotním postižením v ČR.....	27
Praktická část	29
4 Zaměstnávání osob se zdravotním postižením ve Zlíně a okolí.....	29
4.1 Aktuální situace osob se zdravotním postižením na trhu práce.....	30
4.2 Analýza situace na trhu práce pro osoby se zdravotním postižením v letech 2009 – 2010 v okrese Zlín - využitelnost nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti	31
4.2.1 Využitelnost nástrojů aktivní politiky v roce 2009	32
4.2.2 Využitelnost nástrojů aktivní politiky v roce 2010	34

4.2.3	Využitelnost nástrojů aktivní politiky v roce 2011	36
4.2.4	Porovnání využitelnosti nástrojů aktivní politiky v letech 2009 - 2011 ...	38
4.3	Organizace zaměstnávající osoby se zdravotním postižením ve Zlíně a okolí	41
4.3.1	IZAP – sdružení pro integraci zdravých a postižených dětí a mládeže „Chceme žít s vámi“	42
4.3.2	OBZOR, výrobní družstvo Zlín.....	46
4.3.3	INTEGRA, výrobní družstvo Zlín.....	48
5	Závěr	50
6	Seznam literatury	52
7	Seznam grafů a tabulek.....	56

Úvod

Má bakalářská práce se zabývá důležitým tématem, v současné době hodně diskutovaným, a to zaměstnáváním osob se zdravotním postižením. Pracovní uplatnění je velmi důležité pro každého člověka, ať už je zdravý či postižený. Dává mu pocit potřeby, samostatnosti, důležitosti a v každém případě podporuje člověka k jeho neustálému rozvoji. Právo na práci je zakotveno v Listině základních práv a svobod všem bez jakýchkoliv rozdílů, avšak jeho dosažení není samozřejmostí. V dnešní době je velmi těžké získat a udržet si dobré zaměstnání i pro zdravého vzdělaného člověka. Osoba se zdravotním postižením má při hledání a udržení si zaměstnání spousty překážek, které jsou způsobeny nevědomostí okolí, diskriminací, předsudky. Hendikep je mnohdy to jediné co zaměstnavatel vidí. Je důležité zaměřit se na člověka z pohledu jeho znalostí, zkušeností, čím bude pro nás přínosem.

V minulosti bylo nemyslitelné, aby člověk se zdravotním postižením pracoval v soukromých nebo státních podnicích. Tito lidé byli vylučováni ze společnosti do ústavů. Toto utlačování však postupem času zaniká a osoby se zdravotním postižením můžeme vidět volně se pohybovat na ulici, postupně začalo jejich začleňování i do pracovního procesu. Cílem mé práce je ukázat vývoj a možnosti zaměstnávání lidí se zdravotním postižením ve Zlíně a okolí v letech 2009 – 2010 realizací nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti. Zároveň chci představit organizace, které se snaží podporovat občany se zdravotním postižením při zařazování do pracovního procesu ve zmiňované oblasti.

V teoretické části se zabývám charakteristikou osob se zdravotním postižením pro použití v zaměstnanosti, uvedu možnosti vzdělání a profesní přípravy těchto osob. V této části popíši Národní akční plán zaměstnanosti, právní úpravu zaměstnávání osob se znevýhodněním, funkci úřadu práce, jednotlivé nástroje aktivní politiky zaměstnanosti a nezaměstnanost osob se zdravotním postižením. V praktické části provedu analýzu situace na trhu práce v letech 2009 až 2011 v okrese Zlín. Budu porovnávat a hodnotit množství a kvalitu nabízených a využitých pracovních příležitostí pro osoby se zdravotním postižením, zda-li mají stejné možnosti a pracovní podmínky. V závěru práce představím organizace, které se zasadily o snížení nezaměstnanosti osob se zdravotním postižením ve Zlíně.

Při psaní práce jsem využila Manuál pro psaní závěrečných prací Katedry křesťanské sociální práce Cyrilometodějské teologické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci. Dále jsem čerpala z odborné literatury na dané téma, odborných statí z časopisů Sociální práce, FORUM sociální politiky a příspěvek z Týdeníku školství. V praktické části jsem využila Zpráv o situaci na trhu práce v letech 2009 – 2011 Krajské pobočky úřadu práce ve Zlíně, které zpracovala Ing. Topolánková Lucie (pracovnice referátu trhu práce na Úřadě práce ve Zlíně) a statistik Ministerstva práce a sociálních věcí. Práce má teoretický charakter, popisují a analyzují situaci na trhu práce ve Zlíně a okolí pro osoby se zdravotním postižením po dobu 3 let (2009 – 2011).

Osobní motivací k tvorbě této práce pro mě je osmiletá praxe v občanském sdružení s lidmi s lehkým až středně těžkým mentálním postižením, kde jsem byla přítomna postupnému vypracování těchto osob od absolventů základních škol praktických a praktických škol, nezralých a nezkušených, až po zaměstnance chráněných pracovních míst, na kterých zastávali kus dobře odvedené práce a někteří z nich se dokonce uplatnili na volném trhu práce.

Teoretická část

1 Člověk se zdravotním postižením

„Když se řekne člověk se zdravotním postižením, mnoho z nás si představí osobu na invalidním vozíku, se slepeckou holí, nebo také osoby zavřené v ústavech. Je to skupina lidí s velmi odlišnými problémy. Zdravotní postižení je stav dlouhodobého, nezměnitelného charakteru. Charakteristickým znakem zdravotního postižení není samotný zdravotní stav, ale dopad zdravotního stavu na život postiženého jednotlivce.“ (Komendová, 2009, s. 21).

Podle Mezinárodní klasifikace vad, postižení a handicapů uvádí Slowík (2007, s. 27) „postižení (disability) znamená omezení nebo ztrátu schopností vykonávat činnost způsobem nebo v rozsahu, který je pro člověka považován za normální.“ Úmluva o právech osob se zdravotním postižením v čl. 1 považuje za osoby se zdravotním postižením „osoby mající dlouhodobé fyzické, duševní, mentální nebo smyslové postižení, které v interakci s různými překážkami může bránit jejich plnému a účinnému zapojení do společnosti na rovnoprávném základě s ostatními.“

Krhutová (2010, s. 51) podle Matouška (2003) píše: „Slovník sociální práce říká, že zdravotní postižení, disability, je postižení člověka, které nepříznivě ovlivňuje kvalitu jeho života, zejména schopnost pracovat.“ Dále představuje vymezení pojmu podle Hartla, Hartlové (2000), kteří v Psychologickém slovníku považují „postižení (handicap) za dlouhodobý nebo trvalý stav, který nelze léčbou zcela odstranit, lze však (jeho) nepříznivý dopad zmírnit soustavou promyšlených opatření.“

Náš právní řád nemá zavedenou obecnou definici osoby se zdravotním postižením. Je několik vymezení tohoto pojmu.

Pro tuto práci je důležitá definice z hlediska vzdělávání, tedy profesní přípravy a zaměstnávání. Pro účely pracovněprávních předpisů je novelou zákona o zaměstnanosti stanoveno: [...] Za osobu se zdravotním postižením budou považovány fyzické osoby, které budou (435/2004 Sb., proved. 367/2011 Sb., §67):

- orgánem sociálního zabezpečení uznány invalidními v třetím stupni,
- orgánem sociálního zabezpečení uznány invalidními v prvním nebo ve druhém stupni,
- rozhodnutím úřadu práce uznány zdravotně znevýhodněnými. Od 1. 1. 2012 již není Úřadu práce ČR umožněno vydávat rozhodnutí o uznání osobou zdravotně znevýhodněnou. Dle přechodných ustanovení zákona o zaměstnanosti platí rozhodnutí o uznání osobou zdravotně znevýhodněnou vydaná do 1. 1. 2012 po dobu, na kterou byla vydána, nejdéle však do 1. 1. 2015.

Stupně invalidity vysvětluje zákon o důchodovém pojištění. Podle něj je člověk invalidní, jestliže pracovní schopnost [...] poklesla (306/2008 Sb., §39, 2):

- nejméně o 35 %, avšak nejvíce o 49 %, jedná se o invaliditu prvního stupně,
- nejméně o 50 %, avšak nejvíce o 69 %, jedná se o invaliditu druhého stupně,
- nejméně o 70 %, jedná se o invaliditu třetího stupně.

Koldinská vysvětluje pojem invalidita (2007, s. 94 – 95) jako:

- „závažný a dlouhodobý úbytek pracovní schopnosti, nebo její naprostou absenci, což s sebou nese ekonomickou nesoběstačnost,
- zvýšené životní náklady (potřeba zvláštních pomůcek, zvláštní stravy, více léků),
- potřebu sociálních a zdravotnických služeb.“

Dle školského zákona je „dítětem, žákem a studentem se zdravotním postižením osoba s mentálním, tělesným, zrakovým nebo sluchovým postižením, s vadami řeči, se souběžným postižením více vadami, autismem a vývojovými poruchami učení nebo chování.“ (561/2004 Sb., § 16, odst. 2) „Dítětem, žákem a studentem se zdravotním znevýhodněním je dle školského zákona osoba zdravotně oslabená, dlouhodobě nemocná nebo s lehčími zdravotními poruchami vedoucími k poruchám učení a chování, které vyžadují zohlednění při vzdělání.“ (561/2004 Sb., § 16, odst. 3)

2 Vzdelávání a profesní příprava dětí, mládeže a dospělých se zdravotním postižením a zdravotním znevýhodněním

„Vzdělávání je nedílnou součástí života, ale kromě vědění přináší také nové životní situace a je tak důležitou etapou socializace člověka. Škola by proto měla být místem, kde dítě může tvořivě myslet a objevovat okolní svět – každé dítě by mělo mít možnost najít v ní své místo a uplatnění a zažít zde pocit sounáležitosti.“ (Kaprová, 1999 In Bubeníčková, 1999).

Podle Novosada (2000) má škola spolu s rodinou nejvýznamnější vliv na vývoj a rozvoj všech složek osobnosti dítěte. Škola musí vyzdvihnout a rozvíjet ty vědomosti, dovednosti a schopnosti žáka s postižením, které nejsou negativně ovlivněny postižením. Zdůrazňuje také, že bychom se měli snažit zařadit co nejvíce postižených dětí mezi zdravé spolužáky do běžných škol.

2.1 Právní úprava vzdělávání

Právo na vzdělání pro všechny je zakotveno v článku 28 Úmluvy o právech dítěte (1991) a v článku 33 Listiny základních práv a svobod (1993). V Úmluvě je dále stanoveno právo na zvláštní péči při vzdělávání pro děti se zdravotním postižením (článek 23).

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání upravuje vzdělávání žáků se zdravotním znevýhodněním v §16 Vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami. Žákem se specifickými vzdělávacími potřebami je podle odst. 1 osoba se zdravotním, postižením, zdravotním znevýhodněním a sociálním znevýhodněním. Podle odst. 5 speciální vzdělávací potřeby dětí žáků a studentů zajišťuje školské poradenské zařízení (561/2004 Sb.). Toto je podrobněji popsáno ve vyhlášce č. 72/2005 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, kde je definováno speciálně poradenské centrum (dále SPC). SPC poskytuje poradenské služby (§6, odst. 1):

- „žákům se zdravotním postižením a žákům se zdravotním znevýhodněním integrovaným ve školách a školských zařízeních,“
- „žákům se zdravotním postižením a žákům se zdravotním znevýhodněním ve školách, třídách, odděleních nebo studijních skupinách s upravenými vzdělávacími programy,“
- „žákům se zdravotním postižením v základních školách speciálních a dětem s hlubokým mentálním postižením.“

Vzdělávání žáků se zdravotním postižením probíhá (vyhláška č. 73/2005 Sb. §3, odst. 1-3):

- „formou individuální integrace“ v běžných základních školách nebo odpovídajících ročnících středních víceletých škol,
- „formou skupinové integrace“ ve třídě, oddělení nebo skupině běžné základní školy nebo odpovídajících ročnících střední víceleté školy,
- „ve školách samostatně zřízených pro daný typ zdravotního postižení“ (mentální, zrakové, sluchové apod.).

„Žák se zdravotním postižením se přednostně vzdělává formou individuální integrace v běžné škole, pokud to odpovídá jeho potřebám a možnostem a podmínkám a možnostem školy.“ (vyhláška č. 73/2005 Sb. §3, odst. 4).

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy vydalo ústřední dokument Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (dále jen RVP ZV), kde v části D kapitole 8 je upraveno Vzdělávání žáků se zdravotním postižením a zdravotním znevýhodněním. „RVP ZV stanovuje odpovídající podmínky pro vzdělávání žáků se zdravotním postižením a zdravotním znevýhodněním a je východiskem pro tvorbu ŠVP¹. Vytvořené ŠVP jsou podkladem pro tvorbu individuálních vzdělávacích plánů“ (RVP ZV, 2010), které slouží „pro individuálně

---

¹Školské vzdělávací plány

integrovaného žáka, žáka s hlubokým mentálním postižením, případně také pro žáka skupinově integrovaného nebo žáka speciální školy.“ (vyhláška č. 73/2005 Sb., §6)

2.2 Vzdelávání dle typu zdravotního postižení

Vzdělání ve školských zařízeních dle typu zdravotního postižení je uvedeno ve vyhlášce č. 73/2005 Sb. §5 Typy speciálních škol:

- Mateřská škola, základní škola a střední škola pro zrakově postižené,
- Mateřská škola, základní škola a střední škola pro sluchově postižené,
- Mateřská škola a základní škola pro hluchoslepé,
- Mateřská škola, základní škola a střední škola pro tělesně postižené,
- Mateřská škola a základní škola logopedická,
- Mateřská škola a základní škola speciální, základní škola praktická, odborné učiliště, praktická škola,
- Základní škola pro žáky se specifickými poruchami učení, základní škola pro žáky se specifickými poruchami chování,
- Mateřská škola a základní škola při zdravotnickém zařízení a základní škola speciální při zdravotnickém zařízení.

Dále v Příloze č. 2 k vyhlášce č. 72/2005 je zákonem stanoveno, že speciálně pedagogická centra poskytují služby žákům s vadami řeči, žákům se zrakovým, sluchovým, tělesným, mentálním postižením, žákům s poruchami autistického spektra, žákům hluchoslepým a žákům s více vadami.

Slowík (2007, s. 39) uvádí: „Pro studenty s handicapem je dnes už podstatně snazší absolvovat úspěšně různé formy vysokoškolského studia,“ jelikož „většina vysokých škol a univerzit nabízí speciální služby a podporu“ zprostředkované „centry pro podporu studentů s handicapem.“

Osoby zrakově postižené

Dle Slowíka (2007, s. 65) jsou „základním předpokladem úspěšného vzdělávání zrakově postižených osob různé formy kompenzace, představované širokou škálou speciálních pomůcek [...], jakými jsou např. kontrastní fixy se silnou stopou, vhodné kombinace barev pro zlepšení zrakového vnímání, barevná fólie, apod.“

Vágnerová (2008) hovoří o speciálně pedagogické péči, která pomáhá rozvoji, resp. zachování všech funkcí omezených zrakovým postižením. Dále také uvádí využití různých kompenzačních metod, např. televizní lupa, upravené počítače, digitální čtecí přístroj pro nevidomé s hlasovým výstupem. Vyučuje se Braillovo písmo s využitím speciálního Pichtova psacího stroje.

Monatová (1995, s. 89) vysvětluje, že volba vhodného odborného učiliště, střední školy, gymnázia u nevidomých „závisí nejen na školních výsledcích, ale především na jeho pohybové samostatnosti, na jeho schopnosti přizpůsobovat se novým podmínkám a jejich případným změnám. [...] Velký vliv má [...] celková úroveň a dosažená schopnost začlenit se do života společnosti vidomých spoluobčanů.“

Osoby sluchově postižené

Integrace do běžné školy sluchově postižených dětí je podle Vágnerové (2008) velmi složitá, „protože jim chybí základní předpoklad ke zvládnutí standardní výuky i socializace – orální řeč.“ Při zařazení takto postižených dětí do běžné školy, „by potřebovaly tlumočníka. Integrace u nedoslýchavých dětí, které využívají sluchadlo a jejich řečové schopnosti jsou na přijatelné úrovni, bývá snadnější.“

„Také jedinec s nejtěžším postižením může dosáhnout vyšší vzdělání a úspěšně se uplatnit ve společnosti. Souvisí to s jeho schopností plně se soustředit na činnost, k čemuž ho přivedla dovednost odezírat ze rtů mluvícího.“ (Monatová, 1995, s. 101)

Osoby tělesně postižené

Jak uvádí Slowík (2007, s. 103) „děti, žáci a studenti s tělesným handicapem mají dnes teoreticky neomezenou příležitost vzdělávat se v běžných školách všech typů a stupňů.“ Problémem podle něj však občas mohou být „různé stěží překonatelné a stěží odstranitelné bariéry.“

Osoby mentálně postižené

Švarcová (2006, s. 65) chápe „výchovu a vzdělání lidí s mentálním postižením jako celoživotní proces. [...] Jejich kognitivní procesy probíhají podstatně pomaleji než u ostatní populace, proto výrazněji vystupuje potřeba jejich permanentního rozvíjení, stálého opakování a prohlubování jejich znalostí a dovedností a jejich soustavného vedení.“ Dle Vágnerové (2008, s. 308) „rozvoj sociálních dovedností osob s mentálním postižením může trvat delší dobu, ale většinou jsou schopni zvládnout normy chování, jednoduché komunikační dovednosti a sociální návyky.“

Osoby se specifickými poruchami chování a učení

Podle Vágnerové (2008, s. 802) je "u poruch chování dětí a mladistvých kladen důraz na jejich prevenci, event. včasné odchyčení a nápravu v ranných fázích rozvoje. Jde především o psychologické, pedagogické a sociální působení.“

Jako mimořádně důležitou považuje Slowík (2007) při práci s dětmi s poruchami učení spolupráci mezi školou a jejich rodinou, protože bez respektování určitých výchovných pravidel není možné dosáhnout výraznějšího trvalého zlepšení. Slowík (2007, s. 132): „Kromě specifických metod a přístupů ve vzdělání a výchově těchto dětí je vhodné strukturovat učení, vymezovat jasné a srozumitelné výchovné hranice a především k nim přistupovat s vysokou mírou tolerance, trpělivosti a klidu.“

2.3 Vzdělávání dospělých, celoživotní vzdělávání

Zámečníková (In Vítková, 2004, s. 210) zdůrazňuje: „Vzdělání získané ve škole je pouze základem, na který v průběhu života navazuje tzv. další vzdělání. Zatímco školní vzdělání má v sobě obsaženu poměrně širokou všeobecnou složku, u odborných škol a učilišť doplněnou o odborné vzdělávání, další vzdělávání je zaměřeno na odborné znalosti a dovednosti využitelné v praxi. Celoživotní vzdělávání se tak pomalu stává běžnou součástí života každého člověka.“ Uvádí hlavní důvody celoživotního vzdělávání, které probíhá formou kurzů organizovaných vzdělávacími institucemi, formou distančního vzdělávání a samostudiem (2004, s. 210):

- modernizace pracovních prostředků a techniky,
- vydávání nových zákonů a předpisů, jejich novelizace,
- postup na vyšší funkci,
- změna zaměstnavatele,
- ztráta zaměstnání,
- složení některých zákonem u ložených zkoušek (prokazování odborné způsobilosti).

2.4 Vzdělávání žáků se zdravotním postižením a zdravotním znevýhodněním v České republice

V této kapitole se zaměřím na vzdělávání dětí, žáků a studentů se zdravotním postižením a zdravotním znevýhodněním v českých školách. Budu se věnovat třem hlavním složkám našeho školství, a to předškolnímu, základnímu a střednímu vzdělávání. Informace pro tuto kapitolu vycházejí z článku: Pikálková, S. *Zdravotně postižení a znevýhodnění žáci v českém školství*. 2010

Děti se zdravotním postižením a znevýhodněním v mateřských školách

„Ve školním roce 2009/2010 navštěvovalo mateřské školy celkem 314,0 tisíc dětí, z nichž bylo 8970, tzn. 2,9 procenta, zdravotně postižených a znevýhodněných. Je vidět, že se zdaleka nejedná o zanedbatelný podíl dětí. [...] Ze zmíněných necelých 9 tisíc postižených dětí v mateřských školách docházela v roce 2009/2010 většina (7,2 tisíce, tzn. 80,2 %) do speciálních tříd mateřských škol, zbývající část (1,8 tisíce, tzn. cca pětina) pak byla individuálně integrována do běžných tříd mateřských škol. [...] Tato tendence je patrná v posledních přibližně 5 letech [...] Z celkového počtu postižených dětí bylo v roce 2005/2006 integrováno do běžných tříd mateřských škol 18,8 procenta z nich, v roce 2009/2010 pak již 19,8 procenta těchto dětí. Naopak podíl dětí ve speciálních třídách mateřských škol z celkového počtu dětí s handicapem se v posledních letech stále snižuje, i když jen velmi mírně (v roce 2005/2006 to bylo 81,2 %, v roce 2009/2010 pak 80,1 %).“

Žáci se zdravotním postižením a znevýhodněním v základních školách

Pikálková (2010) hovoří o oblasti speciálního vzdělávání jako „velmi podstatné části českého vzdělávacího systému, neboť téměř každý desátý žák základní školy je určitým způsobem zdravotně postižený či znevýhodněný.“

„V roce 2009/2010 se v základních školách vzdělávalo celkem 71 801 zdravotně postižených a znevýhodněných žáků. Z toho těsná většina, tzn. 37,0 tisíc (51,6 %), docházela do speciálních tříd základních škol, dalších 34,8 tisíce žáků (48,4 %) pak bylo individuálně integrováno do běžných tříd základních škol. [...] Co se týče časového vývoje posledních let, podíl individuálně integrovaných na celkovém počtu žáků základních škol mírně klesá (v roce 2005/2006 činil tento podíl 5,0 %, v roce 2009/2010 to bylo 4,4 %). V oblasti speciálních tříd v základních školách je situace stabilizovaná: podíl žáků navštěvujících speciální třídy základních škol se v posledních letech pohybuje okolo 4,7 procenta až 4,8 procenta (4,7 % v roce 2009/2010). [...]“

Žáci se zdravotním postižením a znevýhodněním ve středních školách

„Tito žáci tvořili v roce 2009/2010 celkem 3,8 procenta z celkového počtu žáků středních škol; daný podíl je v posledních 5 letech takřka konstantní. V případě vzdělávání handicapovaných ve středních školách je patrný následující trend: zatímco podíl žáků ve speciálních třídách středních škol poměrně výrazně klesá (nejvíce v posledních 4 letech), procento individuálně integrovaných do běžných tříd naopak rok od roku narůstá. V roce 2005/2006 se ve speciálních třídách středních škol vzdělávalo celkem 16 463 žáků (tzn. 2,9 % ze všech žáků SŠ), v roce 2009/2010 to bylo přibližně již o 3 tisíce méně (13 444 žáků, tzn. 2,3 %). Naproti tomu počet individuálně integrovaných žáků stoupl ze 4436 v roce 2005/2006 na 6284 v roce 2009/2010 (z 0,8 % na 1,1 % ze všech žáků SŠ). Je tak vidět, že v posledních letech ve středních školách výrazně sílí trend individuální integrace handicapovaných žáků na úkor integrace skupinové [...]“

3 Zaměstnání osob se zdravotním postižením

„Nebyt ničím zaměstnán a neexistovat je pro člověka totéž.“

Voltaire

„Zaměstnání hraje v moderní společnosti významnou roli, ovlivňuje sociální status, kontakty, strukturu života i cíle jednotlivců včetně způsobu života či využívání volného času. [...] Lidé se zdravotním postižením patří mezi tzv. rizikové, příp. znevýhodněné skupiny na trhu práce. Kromě obtížnějšího přístupu k zaměstnání jsou hůře schopni udržet si získanou pracovní pozici a riziko nezaměstnanosti je u nich mnohem vyšší než u ostatní populace.“ (Blažková 2011, In: Forum sociální politiky, s. 11)

Opařilova (In Vítková, 2004, s. 207) zdůrazňuje: „Uchází-li se zdravotně postižený jedinec o zaměstnání, je nutné si uvědomit, že bývá handicapován dvakrát:

- primárně, tedy zdravotním stavem a společenským náhledem na jeho postižení a osobní možnosti (předsudky),
- sekundárně, tedy nedostatky v obvyklých sociálních dovednostech a kompetencích (nízké sebehodnocení, neznalost potřebných norem chování, neschopnost efektivní komunikace, selhávání ve vypjatých situacích, přeceňování nebo podceňování pracovních omezení a další).“

„Vzhledem ke stále většímu důrazu na produktivitu práce a výkon mají tito lidé v současné společnosti čím dále menší šanci se uplatnit na trhu práce“. (Buchtová, 2002, s. 113)

3.1 Politika zaměstnanosti

„Součástí střednědobé strategie politiky zaměstnanosti je předkládaný Národní plán zaměstnanosti, který byl přijat v roce 1999.“ (Krebs, 2007, s. 304)

Ministerstvo práce a sociálních věcí (srov. 2005) představila zásady v oblasti zaměstnanosti, přijaté na nejvyšší úrovni Radou EU, opírající se o priority, které jsou promítnuty i v cílech našich opatření:

- podporu zaměstnatelnosti lidí,
- rozvoj malého a středního podnikání,
- podporu schopnosti podniků a jejich zaměstnanců přizpůsobit se změnám,
- podporu rovných příležitostí všech osob.

Krebs (2007, s. 305-306) vysvětluje pilíře Národního plánu:

- podpora zaměstnatelnosti: „Zaměřuje se na odstraňování různých bariér vstupu na trh práce zejména mládeže, zdravotně handicapovaných, dlouhodobě nezaměstnaných. [...]“
- podpora podnikání: „Sleduje zlepšení podmínek pro podnikání a vyrovnání konkurenčního prostředí.“
- podpora schopnosti podniků a zaměstnanců přizpůsobit se změnám: „Orientuje se na podporu adaptability podniků i zaměstnanců, na modernizaci organizace práce a forem pracovní doby.“
- podpora rovných příležitostí všech osob: „Orientuje se na odstranění všech forem diskriminace v přístupu k zaměstnání a na trhu práce. [...] Vytváření podmínek a přijímání mimořádných opatření ve prospěch těch osob, jejichž přístup na trh práce je ztížen v důsledku příslušnosti k rase apod.“

Krebs (2007, s. 306) dále uvádí vzájemnou souvislost jednotlivých pilířů, jejichž výsledkem bude „jednoznačná podpora opatření aktivní politiky zaměstnanosti.“ V platnost vstoupil Národní plán zaměstnanosti v roce 2000 a „jeho realizace je do budoucna pro každý rok specifikována v dokumentu Národní akční plán zaměstnanosti.“

3.2 Legislativa zaměstnávání osob se zdravotním postižením v ČR

Pracovně právní vztahy zaměstnávání osob se zdravotním postižením jsou upraveny řadou právních předpisů. Mezi hlavní, o kterých budu hovořit, patří Listina základních práv a svobod, Úmluva o právech osob se zdravotním postižením, Zákoník práce, Zákon o zaměstnanosti, Zákon o daních z příjmů.

3.2.1 Listina základních práv a svobod

Jedním ze základních práv každého člověka bez rozdílu je, dle Listiny základních práv a svobod, právo na práci. Podle čl. 26 odst. (1) „má každý právo na svobodnou volbu povolání a přípravu k němu, jakož i právo podnikat a provozovat jinou hospodářskou činnost.“ Dle Koldinské (2007, s. 121) je právo na práci v odst. (1) čl. 26 koncipováno jako „právo na svobodnou volbu povolání, nikoli nárok na to být zaměstnán, který by byl uplatnitelný u státu, jenž má dodržování základních lidských práv garantovat. Jedná se pouze o právo na svobodnou volbu, tedy právo, jež zaručuje, že nikdo nebude nucen do práce, kterou si nevybral, a zároveň mu budou vytvořeny podmínky pro to, aby mohl vykonávat povolání, jež si zvolil, včetně přípravy k němu.“

Osoby se zdravotním postižením mají dle čl. 29 odst. (1) právo na zvýšenou ochranu zdraví při práci a na zvláštní pracovní podmínky a dle odst. (2) mají právo na zvláštní ochranu v pracovních vztazích a na pomoc při přípravě k povolání. A dále je v čl. 28 ustanoveno zaměstnancům právo na spravedlivou odměnu za práci a na uspokojivé pracovní podmínky. V čl. 9 je zakotven zákaz nucených prací a služeb. (Listina základních práv a svobod. Ústavní zákon č. 2/1993 Sb.)

3.2.2 Úmluva o právech osob se zdravotním postižením

„Úmluva OSN o právech osob se zdravotním postižením je součástí právního řádu České republiky od roku 2010. [...] Upozorňuje na potřebu poskytnout osobám se zdravotním postižením plné a rovné užívání všech základních práv a lidských svobod. Účelem Úmluvy má být především poskytnutí podpory a ochrany práv a důstojnosti osob se zdravotním postižením, které přispějí k odstranění jejich sociálního znevýhodnění a vytváření rovných příležitostí k aktivnímu zapojení osob do procesu rozhodování o vlastním i veřejném životě. (Zpráva o stavu lidských práv v České republice za rok 2011)

3.2.3 Zákoník práce

„Občané se zdravotním postižením mají v pracovním procesu stejná práva a povinnosti jako ostatní pracovníci. Zákoník práce však v několika ustanoveních tyto zaměstnance vzhledem k jejich zdravotnímu stavu a sociálnímu postavení zvýhodňuje. (Červinka a kol., 2009, s. 19)

V zákoníku práce je zakotveno Rovné zacházení, zákaz diskriminace a důsledky porušení práv a povinností vyplývajících z pracovněprávních vztahů (HLAVA IV) v §16 odst. (1) „Zaměstnavatelé jsou povinni zajišťovat rovné zacházení se všemi zaměstnanci, pokud jde o jejich pracovní podmínky, odměňování za práci a o poskytování jiných peněžitých plnění a plnění peněžité hodnoty, o odbornou přípravu a o příležitost dosáhnout funkčního nebo jiného postupu v zaměstnání.“ Odst. (2) zakazuje jakoukoliv diskriminaci v pracovněprávních vztazích. (262/2006 Sb.)

Podle §48 zákoníku práce odst. (5) má zaměstnavatel povinnost písemně oznámit příslušnému úřadu práce rozvázání pracovního poměru se zaměstnancem, který je osobou se zdravotním postižením.

V Zákoníku práce ustanovuje zvláštní pracovní podmínky osob se zdravotním postižením Hlava IV Díl 1 Zaměstnávání fyzických osob se zdravotním postižením §237: „Povinnost zaměstnavatelů k zaměstnávání fyzických osob se zdravotním postižením a k vytváření potřebných pracovních podmínek pro ně stanoví zvláštní právní předpisy.“ (262/2006 Sb.) Toto ustanovení odkazuje na zvláštní předpis, kterým je zákon o zaměstnanosti č. 435/2004 Sb. Jmenovanému zákonu se budu věnovat v dalším bodu.

3.2.4 Zákon o zaměstnanosti

„Svou koncepcí stojí na pomezí pracovního práva a práva sociálního zabezpečení. [...] Právní úprava zaměstnanosti jako taková svým charakterem zcela splňuje znaky právní úpravy sociálního zabezpečení a s pracovněprávní problematikou má společné pouze to, že předmětem zabezpečení je v tomto případě zaměstnání jako takové a skutečnost, že kompetentními orgány jsou v oblasti zaměstnanosti úřady práce. Zákon o zaměstnanosti [...] upravuje zabezpečování státní politiky zaměstnanosti.“ (Koldinská, 2007, s. 127)

Zaměstnávání osob se zdravotním postižením je stanoveno v zákoně o zaměstnanosti č. 435/2014 Sb., část třetí a novelou zákona o zaměstnanosti č. 367/2011 Sb.

Dle §67 odst. (1) se „fyzickým osobám se zdravotním postižením poskytuje zvýšená ochrana na trhu práce.“ Osoba se zdravotním postižením je vymezena odst. (2) jako fyzická osoba, která je orgánem sociálního zabezpečení uznána invalidní (367/2011 Sb.):

- ve třetím stupni (dále jen „osoby s těžším zdravotním postižením“), nebo
- v prvním nebo druhém stupni.

Vymezení pojmu invalidita dle zákona o důchodovém pojištění jsem se věnovala v 1. kapitole Člověk se zdravotním postižením.

„Osoby se zdravotním postižením mají dle §69 (435/2004 Sb.) právo na pracovní rehabilitaci zabezpečovanou úřadem práce. Pracovní rehabilitace je definována jako souvislá činnost zaměřená na získání a udržení vhodného zaměstnání osoby se zdravotním postižením. Pracovní rehabilitace se poskytuje na žádost a na náklady příslušného úřadu práce. V zájmu individuálního přístupu k osobám s postižením sestavuje úřad práce s takovou osobou individuální plán pracovní rehabilitace s ohledem na její zdravotní způsobilost, schopnost vykonávat soustavné zaměstnání nebo jinou výdělečnou činnost.“ (Koldinská, 2007, s. 96)

„Pracovní rehabilitace je pojem, který zahrnuje aktivity spojené s využíváním a rozvíjením pracovních schopností u jedinců se zdravotním postižením i s pozitivním psychosociálním působením práce na osobnost.“ (Opařilová, In Vítková, 2004, s. 206)

Dále zákon o zaměstnanosti v §71 vymezuje teoretickou a praktickou přípravu pro zaměstnání nebo jinou výdělečnou činnost osob se zdravotním postižením a zahrnuje přípravu na budoucí povolání, přípravu na práci a specializované rekvalifikační kurzy. (435/2004 Sb.) Příprava k práci osoby se zdravotním postižením se provádí (435/2004 Sb., §72, odst. 2):

- na pracovištích jejího zaměstnavatele individuálně přizpůsobených zdravotnímu stavu této osoby; příprava k práci může být prováděna s podporou asistenta,
- na chráněných pracovních místech právnické nebo fyzické osoby, nebo
- ve vzdělávacích zařízeních státu, územních samosprávných celků, církví a náboženských společností, občanských sdružení a dalších právnických a fyzických osob.

Dle §75 - §76 zřizuje zaměstnavatel chráněné pracovní místo pro osobu se zdravotním postižením na základě písemné dohody s Úřadem práce. Dohodu o zřízení chráněného pracovního místa může být uzavřena i s osobou se zdravotním postižením, která se rozhodne vykonávat samostatnou výdělečnou činnost. Na zřízení chráněného pracovního místa poskytuje Úřad práce zaměstnavateli příspěvek. Chráněné pracovní místo musí být obsazeno po dobu 3 let. Chráněným pracovním místem může být i pracovní místo, které je obsazeno osobou se zdravotním postižením, pokud je vymezeno v písemné dohodě mezi zaměstnavatelem a Úřadem práce. Dohoda se uzavírá na dobu 3 let. Úřad práce poskytuje

zaměstnavateli na základě žádosti také příspěvek na částečnou úhradu provozních nákladů chráněného pracovního místa, maximálně však 48 000,- Kč ročně. (367/2011 Sb.) Prováděcí vyhláška k zákonu o zaměstnanosti č. 518/2004 Sb. stanoví v §8 druhy provozních nákladů, na jejichž úhradu lze příspěvek čerpat. Jedná se o:

- „zvýšené správní náklady ve výši 7 % průměrné měsíční mzdy v národním hospodářství za první až třetí čtvrtletí předcházejícího kalendářního roku“,
- „náklady provozních zaměstnanců a pracovních asistentů“, kteří pomáhají zaměstnancům se zdravotním postižením,
- „náklady na dopravu v souvislosti se zaměstnáváním osob se zdravotním postižením“,
- „náklady na přizpůsobení provozovny.“

Úřad práce poskytuje podle §78 zaměstnavateli zaměstnávajícímu na chráněných pracovních místech více než 50 % osob se zdravotním postižením z celkového počtu svých zaměstnanců příspěvek na podporu zaměstnávání osob se zdravotním postižením na chráněných pracovních místech formou částečné úhrady vynaložených prostředků na mzdy nebo platy a dalších nákladů. Příspěvek je poskytován v měsíční výši 75% skutečně vynaložených prostředků na mzdy nebo platy na zaměstnance se zdravotním postižením v pracovním poměru, maximálně však 8.000,- Kč. Po roce je možné uplatnit navýšení příspěvku na žádost zaměstnavatele, nejvýše však o 2.000,- Kč měsíčně na jednoho zaměstnance se zdravotním postižením (367/2011 Sb.).

„V rámci chráněných pracovních míst jsou především zaměstnávány osoby se zdravotním postižením, kterým je vzhledem k jejich podstatně obtížnější umístitelnosti na trhu práce věnována zvýšená pozornost.“ (Procházková, 2011, s. 10)

V §81 zákona o zaměstnanosti je stanoven zaměstnavatelům s více než 25 pracovníky povinný podíl 4% zaměstnávat osoby se zdravotním postižením. Tuto povinnost splní zaměstnáním, odběrem zboží a služeb od osob se zdravotním postižením nebo od zaměstnavatele zaměstnávající více než 50% osob se zdravotním postižením a poslední variantou je odvod do státního rozpočtu. (435/2004 Sb.)

3.3 Nástroje aktivní politiky zaměstnanosti

Podle Mareše (1998, 125 s.) je zaměřena zvláštní pozornost služeb zaměstnanosti na cílové skupiny. „Obecně patří mezi tyto cílové skupiny nekvalifikované osoby a osoby málo vzdělané (včetně osob s málo rozvinutými sociálními dovednostmi) [...] mentálně a fyzicky handicapované osoby.

„Uplatnění člověka na trhu práce je podmíněno řadou charakteristik (věk, zdravotní stav, vzdělání, pohlaví, příslušnost k etnické skupině), které vyčleňují skupiny lidí s větším rizikem ztráty práce a předurčují je pro dlouhodobou nezaměstnanost. Tyto skupiny jsou vystaveny riziku opakované nezaměstnanosti. [...] Právě na tyto skupiny musí být zaměřena politika zaměstnanosti.“ (Buchtová, 2002, s. 109)

„Státní politika zaměstnanosti obsahuje mnoho nástrojů, jejichž cílem je zabezpečit plnou zaměstnanost a chránit občany proti nezaměstnanosti.“ (Koldinská, 2007, s. 126)

Politika zaměstnanosti podle Krebse (2007, s. 296-297) „usiluje o harmonizaci nabídky a poptávky na trhu práce, o zpružnění mechanismů působících mezi nimi.“ Politika zaměstnanosti se zaměřuje „na rozvoj infrastruktury trhu práce, podporuje vytváření nových pracovních míst a pracovních činností, zaměřuje se na zvýšení adaptability pracovní síly a podílí se na zabezpečení životních podmínek“ nezaměstnaných „formou dávek a podpor v nezaměstnanosti.“ Dělíme ji na aktivní politiku zaměstnanosti, která vede „k podpoře aktivního chování pracovníka na trhu práce“ a pasivní politiku nezaměstnanosti, která se podílí na „zabezpečení nezaměstnaných.“

Aktivní politika zaměstnanosti je legislativně upravena v zákoně o zaměstnanosti č. 435/2004 Sb., Část pátá Aktivní politika zaměstnanosti. Hlava I. tohoto zákona vymezuje v §104, odst. (2) nástroje aktivní politiky zaměstnanosti:

- Rekvalifikace – „získání nové kvalifikace a zvýšení, rozšíření nebo prohloubení dosavadní kvalifikace, včetně jejího udržování nebo obnovování.“ (§108)

Zámečnicková (In Vítková, 2004, s. 218) uvádí druhy rekvalifikace:

- „změna dosavadní kvalifikace uchazeče o zaměstnání“
  - „získání nových znalostí a dovedností těmi uchazeči, kteří žádnou kvalifikaci nemají“
-
- Investiční pobídky – některým zaměstnavatelům je Ministerstvem práce a sociálních věcí na základě zvláštního právního předpisu přislíbena hmotná podpora na vytváření nových pracovních míst, či na rekvalifikaci nebo školení nových zaměstnanců. (§111)
  - Veřejně prospěšné práce – pracovní příležitosti spočívající zejména v údržbě veřejných prostranství, úklidu a údržbě veřejných budov a komunikací nebo jiných obdobných činnostech ve prospěch obcí nebo ve prospěch státních nebo jiných obecně prospěšných institucí. (§112)
  - Společensky účelná pracovní místa – zřízená zaměstnavatelem na základě dohody s úřadem práce, pro osoby, kterým není možné najít pracovní uplatnění. Také na základě dohody úřadu práce a uchazeče o zaměstnání za účelem výkonu samostatně výdělečné činnosti. Úřad práce poskytuje příspěvek. (§113)
  - Překlenovací příspěvek – poskytuje úřad práce na základě dohody osobě samostatně výdělečně činné, která již není uchazečem o zaměstnání, obdržela příspěvek dle předchozího bodu. Překlenovací příspěvek slouží na úhradu nákladů, nejdéle však po dobu 5 měsíců. (§114)
  - Příspěvek na zapracování – na základě dohody může úřad poskytnout příspěvek zaměstnavateli, který zaměstnal osobu, jež věnoval zvýšenou péči (§116). „Zvýšená péče se věnuje uchazečům o zaměstnání, kteří ji pro svůj zdravotní stav, věk, péči o dítě nebo z jiných vážných důvodů potřebují.“ (§33)
  - Příspěvek při přechodu na nový podnikatelský program (§117).

„Tyto nástroje slouží k zaměstnání obtížně „umístitelných“ uchazečů o zaměstnání.“
(Zámečnicková, In Vítková, 2004, s. 214)

§ 105, odst. (1) zmiňovaného zákona vyjmenovává „opatření aktivní politiky zaměstnanosti“, díky nimž se stávají osoby se znevýhodněním snadněji umístitelné na trhu práce prostřednictvím nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti:

- „Poradenství [...] za účelem zjišťování osobnostních a kvalifikačních předpokladů fyzických osob pro volbu povolání, pro zprostředkování vhodného zaměstnání, pro volbu přípravy k práci osob se zdravotním postižením a při výběru vhodných nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti.“

„K podpoře týkající se zaměstnání pracují při úřadech práce specializovaní poradci a JOB kluby. Cílem je naučit občany jak hledat, najít, získat a udržet si odpovídající zaměstnání.“ (Opařilová, In Vítková, 2004)

- „Podpora zaměstnávání osob se zdravotním postižením, s výjimkou příspěvku na podporu zaměstnávání osob se zdravotním postižením na chráněných pracovních místech.“
- „Sdílené zprostředkování zaměstnání.“
- „Cílené programy k řešení zaměstnanosti.“

3.4 Úřad práce

„Úřad práce je základním článkem, orgánem státní správy, který realizuje aktivní politiku zaměstnanosti v daném území a plní tyto funkce (Krebs, 2007, s. 303):

- informační – poskytování aktualizovaných přehledů o struktuře nabídky pracovních sil a vývoji na trhu práce v daném území, o volných pracovních místech, mzdových požadavcích,
- poradenskou – poskytují poradenství v otázkách právních, ekonomických, sociálních, psychologických, pokud jde o pracovní uplatnění a rekvalifikace,
- zprostředkovatelskou – zajišťují zprostředkování práce uchazečům o zaměstnání na základě jejich evidence a evidence volných pracovních míst, zabezpečují pracovní místa pro handicapované, rekvalifikace a poskytují hmotné zabezpečení uchazečům v případě nezaměstnanosti a rekvalifikace,

- podnikatelskou – podílejí se včetně finanční účasti na tvorbě nových pracovních míst a pracovním uplatnění uchazečů o zaměstnání a na rekvalifikace.“

„Zákon ukládá úřadům práce pomáhat osobám se ZPS při hledání zaměstnání. Dále jsou úřady práce povinny vést evidenci uchazečů o zaměstnání se ZPS, přednostně obsazovat volná místa vhodná pro občany se ZPS právě těmito osobami, zřizovat výcviková střediska, poskytovat poradenské služby, zabezpečovat pracovní rehabilitaci a přípravu pro pracovní uplatnění. Ve spolupráci s orgány státní správy sleduje, zda příprava na pracovní uplatnění a pracovní podmínky nemají nepříznivý vliv na jejich zdravotní stav. Úřad práce rozhoduje o přijetí občana se ZPS do přípravy pro pracovní uplatnění [...]“ (Zámečnicková, In Vítková 2004, s.212)

3.5 Nezaměstnanost

„Nezaměstnanost představuje historicky i v současnosti jeden z nejsledovanějších a nejdiskutovanějších jevů tržního hospodářství.“ (Buchtová, 2002, s. 10)

Ministerstvo práce a sociálních věcí (2005) vymezuje osoby s různými handicapami na trhu práce jako osoby se ZPS, absolventy škol bez praxe, ženy s dětmi, mladistvé či jiné skupiny uchazečů bez kvalifikace, dlouhodobě nezaměstnané a osoby starší 50 let. Tito jsou vytlačováni z trhu práce a vytvářejí skupinu dlouhodobě nebo opakovaně nezaměstnaných. U nízkopříjmových skupin osob, které v zaměstnání již nemohou očekávat vyšší příjem (ve srovnání s příjmem ze sociálních dávek), začala vznikat sociální nezaměstnanost.

Koldinská (2007, s. 123) popisuje nezaměstnanost z hlediska sociální ochrany jako „poměrně závažnou, můžeme říci negativní sociální událost, protože s sebou nese negativní důsledky pro život jedince a jeho rodiny. Jedná se především o:

- nedostatek pracovní aktivity, což je v produktivním věku velmi nebezpečný fenomén, především z dlouhodobého hlediska;
- absencí příjmu z výdělečné činnosti, a tedy ohrožení chudobou.“

Za nezaměstnané se dle Buchtové (2002, s. 65) považují „osoby produktivního věku, které splňují dvě podmínky:

- nemají placené zaměstnání ani příjem ze sebezaměstnání, jsou dočasně u volněny z práce a očekávají, že budou znovu zaměstnány;
- aktivně hledají práci a jsou ochotny do práce nastoupit.“

Krebs (2007, s. 291) uvádí také podmínku „být zaregistrovaný úřadem práce“.

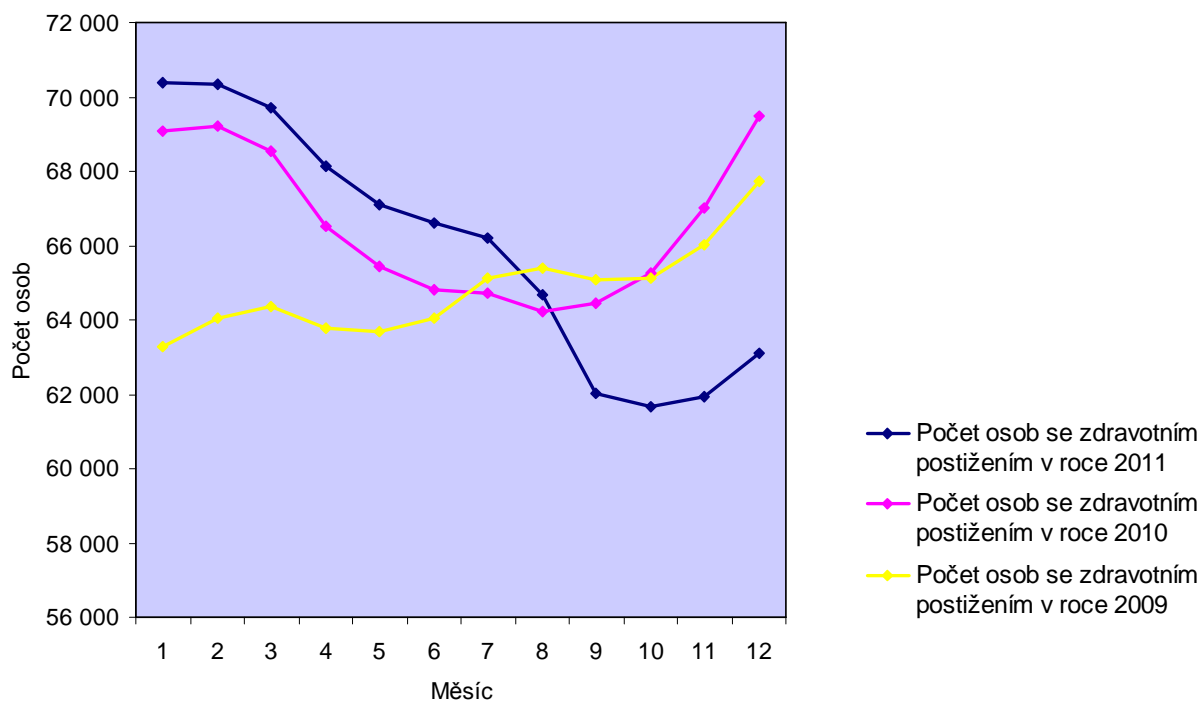
3.5.1 Nezaměstnanost osob se zdravotním postižením v ČR

Počet uchazečů o zaměstnání – osob se zdravotním postižením v evidenci úřadu práce k 31. 12. 2011 byl podle MPSV 63,1 tis., tj. o 6,4 tis. méně než před rokem. Pokles této skupiny uchazečů o zaměstnání (o 9,2%) byl pouze nepatrně nižší než pokles celkového počtu uchazečů o zaměstnání (o 9,5%). Jejich podíl na celkovém počtu uchazečů o zaměstnání 12,4% se tak meziročně nezměnil. Z celkového počtu OZP bylo 30,7 tis., tj. 48,7% žen a 37,9 tis., tj. 60,1% nezaměstnaných déle než 12 měsíců. (MPSV, 2012)

„Počet volných pracovních míst vhodných pro OZP rostl v roce 2011 rychleji než celkový počet volných míst. K 31. 12. 2011 jich bylo nahlášeno 2,6 tis., o 694 více než v prosinci 2010. Ze všech volných míst hlášených na ÚP představovaly 7,3% (před rokem 6,3%). Zatímco na jedno volné pracovní místo v roce 2010 určené pro tuto skupinu připadalo v průměru 32,4 OZP, v roce 2011 to bylo 27,7 OZP. V porovnání s podílem celkového počtu uchazečů o zaměstnání k celkovému počtu VPM (13,9) je však tento podíl stále dvojnásobný.“ (MPSV, 2012)

V grafu č. 1 je zobrazen vývoj počtu osob se zdravotním postižením, kteří jsou v evidenci Krajských poboček úřadu práce České republiky, v období 2009 – 2011.

Graf č. 1 Vývoj počtu osob se zdravotním postižením evidovaných Krajskými pobočkami úřadů práce České republiky v letech 2009 - 2011.

Praktická část

4 Zaměstnávání osob se zdravotním postižením ve Zlíně a okolí

V této kapitole se zaměřím na zaměstnávání osob se zdravotním postižením ve Zlíně a okolí, tedy v okrese Zlín. V první podkapitole popíši aktuální situaci osob se zdravotním postižením na trhu práce. V podkapitole představím a zhodnotím funkci Krajské pobočky úřadu práce České republiky ve Zlíně v oblasti pomoci a podpory zaměstnávání osob se zdravotním postižením realizací aktivní politiky zaměstnanosti. V této podkapitole využiji informací a dat získaných při mé studijní praxi na Úřadě práce ve Zlíně včetně konzultací s pracovníky této instituce (např. Ing. Ivona Javůrková, referát trhu práce). V poslední podkapitole podám informace o zaměstnavatelích, kteří se významně podílejí na zaměstnávání osob se zdravotním postižením. Blíže se zaměřím na činnosti 3 organizací. Popíši občanské sdružení IZAP, jehož vedlejší činností je provozování chráněných pracovních míst. Myslím si, že jako jediné sdružení ve Zlíně a okolí poskytuje komplexní péči mladým lidem s mentálním postižením v oblasti zaměstnávání. Poskytuje pomoc a podporu člověku s mentálním hendikepem při zásadních životních změnách jako je přechod ze školy do sociální služby, pracovní výcvik a zapojení do profesního života na chráněném trhu práce, vyhledání možností pro práci na volném trhu práce a u snadnění tohoto postupu. Budu čerpat ze zkušeností, které jsem získala osmiletou praxí zaměstnání v tomto zařízení. Dále popíši dvě výrobní družstva, OBZOR, v.d. a INTEGRA, v.d., které se významně podílejí na zaměstnávání osob se zdravotním postižením tělesným, sluchovým, zrakovým, psychickým.

„Okres Zlín je součástí Zlínského kraje, který vznikl k 1. lednu 2000. Zlínský okres se rozkládá v jihovýchodní části Moravy od údolí řeky Moravy až po pásmo Bílých Karpat na Moravskoslezském pomezí. Je tvořen národopisnými oblastmi Valašska, Hané a Slovácka. Ve východní části okresu se nachází velkoplošná Chráněná krajinná oblast Bílé Karpaty. Zlínský okres na jihozápadě sousedí s uherskohradištským, na severozápadě s kroměřížským a na severovýchodě se vsetínským okresem. Po ekonomické stránce se Zlín řadí mezi průmyslové okresy. Průmysl je orientován především na strojírenskou a obuvnickou výrobu. Z větší části se jedná o průmysl zpracovatelský (gumárenský, plastikářský, kožedělný a výroba kovů).

Najdeme zde rovněž několik významných obchodních a stavebních (projekčních) společností.. Zlín je rovněž centrem vzdělanosti. Ve městě je soustředěn vysoký počet středních škol. Akademickou půdu představuje Univerzita Tomáše Bati.“ (Topolánková, 2011, s. 4). Žije zde 192 826 obyvatel (ČSÚ).

4.1 Aktuální situace osob se zdravotním postižením na trhu práce

Krajská pobočka úřadu práce ve Zlíně (dále jen Úřad práce ve Zlíně), stejně jako krajské pobočky ostatních úřadů práce v České republice, věnuje zvýšenou péči uchazečům o zaměstnání, kteří ji pro svůj zdravotní stav, věk, nebo z jiných vážných důvodů potřebují. Jsou to zejména: fyzické osoby se zdravotním postižením, fyzické osoby do věku 20 let, osoby pečující o dítě do 15 let, těhotné ženy, fyzické osoby starší 50 let věku, dlouhodobě nezaměstnaní a další. Těmto skupinám uchazečů o zaměstnání se snaží úřad práce pomáhat prostřednictvím nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti a rekvalifikacemi. Významná je rovněž podpora chráněných pracovních míst ze strany úřadu práce s cílem udržení pracovních míst obsazených osobami se zdravotním postižením. Skupina osob se zdravotním postižením se vyznačuje nepříznivou kvalifikační strukturou. Věková a kvalifikační struktura uchazečů se zdravotním postižením jsou další faktory, které nepříznivě ovlivňují umístitelnost těchto uchazečů na trhu práce. Vzhledem k omezené nabídce volných pracovních míst a velkému počtu zájemců o práci bez zdravotního handicapu je situace na trhu práce pro uchazeče se zdravotním omezením ještě složitější (vycházím z rozhovorů s pracovníky Úřadu práce ve Zlíně). Nabídka pracovních míst Úřadu práce ve Zlíně pro osoby se zdravotním postižením k 30. 6. 2012 není nijak závratná, vzhledem k počtu evidovaných osob se zdravotním postižením. Evidováno k tomuto datu Úřadem práce ve Zlíně bylo celkem 1153 osob se zdravotním postižením. Celkem 20 zaměstnavatelů ke stejnému datu nabízí 84 volných pracovních míst. Firmy požadují v 8 případech základní vzdělání a praktickou školu, 10 vyžaduje střední odborné vzdělání s vyučením. Pouze 2 zaměstnavatelé požadují středoškolské vzdělání s maturitou a vysokoškolské vzdělání. Požadované profese jsou velmi pestré. Firmy mají zájem o administrativní pracovníky, telefonní operátory (dva zaměstnavatelé), pracovníky v oblasti ochrany a ostražky, hlídače, obchodníky, servisního technika, obchodního detektiva, manažera seznamky, cenové analytiky pro motorová vozidla, manažera logistiky a obchodu, pracovníky úklidu (tři zaměstnavatelé), švadleny a krejčí,

specialisty v oblasti dietetiky a výživy, finanční poradce, pomocníky v kancelářích, obchodní manažery, makléře zaměřené na energie, údržbáře, doručovatele tisku. Zaměstnavatelé nabízejí plné i částečné úvazky, jednosměnný provoz. (Údaje pocházejí z databáze registrovaných zaměstnavatelů nabízejících volná pracovní místa úřadu práce ve Zlíně.)

4.2 Analýza situace na trhu práce pro osoby se zdravotním postižením v letech 2009 – 2010 v okrese Zlín - využitelnost nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti

Úřad práce ve Zlíně pro uchazeče se zdravotním postižením vyhrazuje nebo vytváří pracovní místa prostřednictvím nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti - společensky účelná pracovní místa, společensky účelně zřízená pracovní místa za účelem samostatně výdělečné činnosti, veřejně prospěšné práce, chráněná pracovní místa, chráněné pracovní dílny, chráněná pracovní místa na samostatně výdělečnou činnost. Na zřízení a provoz zmiňovaných nástrojů poskytuje Úřad práce příspěvky zaměstnavatelům. Dále poskytuje lidem se zdravotním postižením služby v rámci opatření aktivní politiky zaměstnanosti – poradenství. V této podkapitole provedu analýzu a porovnání realizovaných nástrojů a opatření aktivní politiky zaměstnanosti pro uchazeče se zdravotním postižením v okrese Zlín v letech 2009 – 2011 .

Úřad práce ve Zlíně nemá rozděleny počty uchazečů dle rizikových skupin u některých nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti, kterými jsou společensky účelná pracovní místa a veřejně prospěšná práce (Macůrková). Počty vyhrazených a vytvořených pracovních míst jmenovaných nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti uvádím jako důkaz toho, že každý občan je umístitelný na trhu práce, pokud jsou mu poskytnuty možnosti a potřebné pracovní podmínky, ať už se jedná o občana „zdravého“ nebo občana se zdravotním postižením nebo jiné rizikové skupiny. Rizikovou skupinou jsou osoby se zdravotním pojištěním, ženy po ukončení rodičovské dovolené, mladiství a absolventi, osoby na 50 let, dlouhodobě nezaměstnaní.

Topolánková (2010, s. 31) uvádí, že „mezi uchazeči o zaměstnání se zdravotním postižením převažují ti, kteří mají základní vzdělání nebo jsou vyučeni. Dalším negativním faktorem je vyšší průměrný věk této rizikové skupiny uchazečů. Problémovost této kategorie uchazečů o zaměstnání se projevuje i vyšší průměrnou délkou evidence.“ K uplatnění této skupiny uchazečů o zaměstnání na trhu práce pomáhá úřad práce prostřednictvím aktivní politiky zaměstnanosti. Jedná se o příspěvky zaměstnavatelům na zřízení či vyhrazení pracovních míst.

4.2.1 Využitelnost nástrojů aktivní politiky v roce 2009

(Topolánková, 2010, s. 30) „K 31.12.2009 bylo evidováno 1 235 osob se zdravotním postižením (OZP), jejich podíl na celkovém počtu uchazečů o zaměstnání činil 12,6%.“ V roce 2009 bylo vytvořeno a vyhrazeno 780 pracovních míst realizovaných nástroji aktivní politiky zaměstnanosti pro rizikové skupiny. „V rámci Společensky účelných pracovních míst bylo vyhrazeno celkem 379 pracovních míst pro uchazeče.“ (2010, s. 42) Celkem 395 uchazečů bylo umístěno na 364 místech prostřednictvím veřejně prospěšných prací. Byla uzavřena jedna dohoda na zřízení Chráněné pracovní dílny pro 7 zaměstnanců se zdravotním postižením. Tato Chráněná pracovní dílna byla vytvořena společností s ručením omezeným.“ Jedná se o výrobu špízů a jejich následné mražení a distribuování po různých jídelnách. Byla zřízena 4 chráněná pracovní místa. „Jedna osoba se zdravotním znevýhodněním začala podnikat ve vytvořeném Chráněném pracovním místě s podnikatelským záměrem provozování e-shopu a vedení účetnictví pro menší firmy.“ (2010, s. 43) Úřad práce ve Zlíně poskytoval příspěvky zaměstnavatelům pro zachování již existujících pracovních míst – např. příspěvek na provozní náklady chráněné pracovní dílny a chráněného pracovního místa. „V rámci příspěvku na provoz chráněných pracovních míst a dílen bylo sepsáno 26 dohod, podpořeno 248 osob se zdravotním postižením.“ (2010, s. 43) Na základě zákona o zaměstnanosti poskytuje úřad práce příspěvek zaměstnavatelům zaměstnávajícím více než 50% osob se zdravotním postižením z celkového počtu svých zaměstnanců příspěvek na podporu zaměstnávání těchto osob. Přehled o počtu vyplacených příspěvků a výdaje vynaložené na tento příspěvek v roce 2009 (podle §78 zákona o zaměstnanosti za 4. čtvrtletí 2008 a za 1. – 3. čtvrtletí 2009) je uveden v Tabulce č. 1.

Tab. č. 1 Přehled počtu zaměstnavatelů, kteří obdrželi příspěvek na podporu osob se zdravotním postižením a výdaje vynaložené na tento příspěvek za rok 2009.

Období	Počet zaměstnavatelů	Výdaje na příspěvek
4. čtvrtletí 2008	28	14 201 160,- Kč
1. čtvrtletí 2009	27	14 152 953,- Kč
2. čtvrtletí 2009	27	13 850 953,- Kč
3. čtvrtletí 2009	30	13 713 363,- Kč
Celkem	112	55 918 429,- Kč

Celkem 30 uchazečů se zdravotním postižením se účastnilo rekvalifikačních kurzů, jenž byly „organizovány pouze pro uchazeče s doloženým příslibem zaměstnání nebo čestným prohlášením o zahájení samostatné výdělečné činnosti po ukončení kurzu. Nepříznivá situace na trhu práce vedla ke snížení počtu žadatelů o rekvalifikaci, kteří doložili příslib zaměstnání.“ (2010, s. 45) Ale ani doložení příslibu nebo čestného prohlášení nezaručovalo, že uchazeč po ukončení kurzu nastoupí do zaměstnání. Úspěšnost rekvalifikačních kurzů pro uchazeče se zdravotním postižením byla 86,7%, tedy 26 osob. (Portál MPSV, Statistiky o rekvalifikacích) V rámci poradenství využívaly evidované osoby se zdravotním postižením speciálního poradenství (Topolánková, 2010, s. 50):

- „individuální psychologické poradenství (877 uchazečů)“ – je určeno uchazečům s psychickými, adaptačními problémy, nízkým sebevědomím, obtížným zvládnutím nezaměstnanosti, stresových situací. Cílem je poskytnutí optimálního řešení dané situace, zklidnění uchazeče.
- „krizová intervence (31 případů)“ – řešení akutního psychického selhání uchazečů, vyšetření, zklidnění, odeslání do odborné péče, jednání s institucemi, rodinnými příslušníky, zaměstnanci ÚP.

- „job cluby – celkem se uskutečnilo 7 job clubů, kterých se zúčastnilo 68 uchazečů.“ Uchazeči zde získají praktické informace o trhu práce, absolvují sociální trénink pro získání vyššího sebevědomí, nácvik komunikačních dovedností, sebezprezentace, přijímacího pohovoru, vyhledávání volných míst, zpracování CV, zvládání zátěžových a stresových situací.

Počty uchazečů jednotlivých rizikových skupin využívající speciálního poradenství Úřad práce ve Zlíně nerozlišoval (Macůrková).

4.2.2 Využitelnost nástrojů aktivní politiky v roce 2010

(Topolánková, 2011, s. 31) „K 31. 12. 2010 bylo evidováno 1 440 osob se zdravotním postižením (OZP), jejich podíl na celkovém počtu uchazečů o zaměstnání činil 14,9%.“ Ve srovnání s rokem 2009 došlo k navýšení počtu uchazečů této kategorie o 16,6% (tj 205 osob). (Viz. Graf č. 2 Vývoj počtu osob se zdravotním postižením evidovaných úřadem práce ve Zlíně v letech 2009 – 2011)

Úřad práce ve Zlíně se při realizaci aktivní politiky zaměstnanosti zaměřil na podporování uchazečů, kteří se obtížněji uplatňují na trhu práce. (Topolánková, 2011, s. 43) „Pomocí nástrojů APZ byla v roce 2010 poskytnuta podpora pro vytvoření/vyhrazení celkem 1119 pracovních míst.“ (2011, s. 43) Nejvíce míst bylo podpořeno v rámci společensky účelných pracovních míst. „V roce 2010 bylo vyhrazeno celkem 540 pracovních míst u 344 zaměstnavatelů.“ (2011, s. 43) Prostřednictvím veřejně prospěšných prací bylo vytvořeno 502 pracovních míst pro uchazeče rizikových skupin. Byla uzavřena jedna dohoda na zřízení chráněné pracovní dílny pro 2 zaměstnance se zdravotním postižením a „jedná se o provozování novinového stánku“ (2011, s. 43). V průběhu roku bylo vytvořeno celkem 10 chráněných pracovních míst. Jedna osoba se zdravotním znevýhodněním začala podnikat ve vytvořeném chráněném pracovním místě „s podnikatelským záměrem provozování obchodu“ (2011, s. 44). Celkem bylo podpořeno 13 osob se zdravotním postižením zřízením chráněných pracovních míst a chráněných pracovních dílen, včetně jednoho chráněného pracovního místa pro osobu samostatně výdělečně činnou., tj. navýšení pouze o jedno místo v porovnání s rokem 2009 Úřad práce ve Zlíně poskytoval příspěvky zaměstnavatelům pro

zachování již existujících pracovních míst. „V rámci příspěvku na provoz chráněných pracovních míst a dílen bylo sepsáno 23 dohod, podpořeno 206 osob se zdravotním postižením.“ (2011, s. 44) To znamená úbytek o 42 míst ve srovnání s rokem 2009. Úřad práce ve Zlíně vyplatil 133 zaměstnavatelům zaměstnávajícím více jak 50% osob se zdravotním postižením příspěvek na podporu osob se zdravotním postižením za 4. čtvrtletí 2009 a za 1. – 3. čtvrtletí 2010, tj. o 21 více než v roce 2009. (Viz. Tab. č. 2 Přehled počtu zaměstnavatelů, kteří obdrželi příspěvek na podporu osob se zdravotním postižením a výdaje vynaložené na tento příspěvek za rok 2010.) Rekvalifikačními kurzy prošlo 77 osob se zdravotním postižením (tj. 7% z celkového počtu zúčastněných 964 lidí). Počet rekvalifikačních kurzů pořádaných v roce 2010 se v porovnání s rokem předchozím zvýšil o 23 kurzů, avšak úspěšnost klesla na 84,4% (tj. 12 osob), tedy o 2,3%. Pracovníci oddělení Speciálního poradenství a Informačního a poradenského střediska pořádali hromadné informační akce věnované rizikovým skupinám uchazečů o zaměstnání. „Bylo realizováno 107 hromadných informačních a motivačních akcí pro 1 596 klientů,“ (2011, s. 49) např.: poradenské činnosti a motivační kluby Sebeprezentace a Jak hledat práci, využití PC při hledání zaměstnání, Jak hledat zaměstnání pro osoby zdravotně znevýhodněné, aj. Uchazeči rizikových skupin využili v roce 2010 těchto forem speciálního poradenství:

- „individuální psychologické poradenství bylo zajištěno pro 905 uchazečů.“ (2011, s. 50) Počet zájemců má zvyšující se tendenci, narůstá počet těch, kteří přicházejí na základě vlastního zájmu a potřeby.
- „job kluby – celkem se uskutečnilo 10 Job klubů, kterých se zúčastnilo 108 uchazečů o zaměstnání.“ (2011, s. 51)

Tab. č. 2 Přehled počtu zaměstnavatelů, kteří obdrželi příspěvek na podporu osob se zdravotním postižením a výdaje vynaložené na tento příspěvek za rok 2010.

Období	Počet zaměstnavatelů	Výdaje na příspěvek
4. čtvrtletí 2009	31	14 775 806,- Kč
1. čtvrtletí 2010	33	15 827 250,- Kč
2. čtvrtletí 2010	33	16 269 109,- Kč
3. čtvrtletí 2010	36	16 947 541,- Kč
Celkem	133	63 819 706,- Kč

4.2.3 Využitelnost nástrojů aktivní politiky v roce 2011

Topolánková (2012, s. 19) uvádí k 31. 12. 2011 celkový počet osob se zdravotním postižením evidovaných úřadem práce ve Zlíně 1241 osob, jejich podíl na celkovém počtu nezaměstnaných činil 14,8%. V roce 2011 došlo v porovnání s předchozím rokem ke snížení počtu uchazečů o zaměstnání se zdravotním postižením v evidenci Úřadu práce ve Zlíně, a to o 199 osob.

Celkový počet vyhrazených a vytvořených pracovních míst pro rizikové skupiny postižením byl 777 míst. Prostřednictvím společensky účelných pracovních míst bylo vyhrazeno pro osoby se zdravotním postižením 31 míst z celkového počtu 273 pracovních míst. Pro uchazeče se zdravotním postižením bylo vytvořeno 52 pracovních míst v rámci veřejně prospěšných míst.

V roce 2011 bylo v okrese Zlín zřízeno 22 chráněných pracovních míst a chráněných pracovních dílen, včetně 3 chráněných pracovních míst pro uchazeče se zdravotním postižením samostatně výdělečně činné, tzn. velký nárůst v porovnání se sledovanými roky, navýšení o 9 míst od roku 2010 a navýšení o 10 míst od roku 2009. Příspěvky na provoz chráněných pracovních dílen a chráněných pracovních míst bylo podpořeno celkem 228 uchazečů se zdravotním postižením, tj. navýšení o 22 podpořených osob ve srovnání s rokem 2010 a snížení podpořených osob o 22 v porovnání s rokem 2009. Příspěvek na podporu zaměstnávání osob se zdravotním postižením byl v roce 2011 vyplacen 141 zaměstnavatelům, tzn. zvýšení oproti roku 2010 i 2009, zaměstnávajícím více než 50% osob se zdravotním postižením. (Viz. Tab. č. 3 Přehled počtu zaměstnavatelů, kteří obdrželi příspěvek na podporu osob se zdravotním postižením a výdaje vynaložené na tento příspěvek za rok 2011.). Úřad práce ve Zlíně zajistil rekvalifikační kurzy pro uchazeče se zdravotním postižením v počtu 110. V rámci poradenských služeb bylo podpořeno 47 uchazečů se zdravotním postižením z celkového počtu akcí 325 pro nezaměstnané. Pojmem akce mám na mysli individuální psychologické poradenství, krizové intervence a job Cluby. (Macůrková)

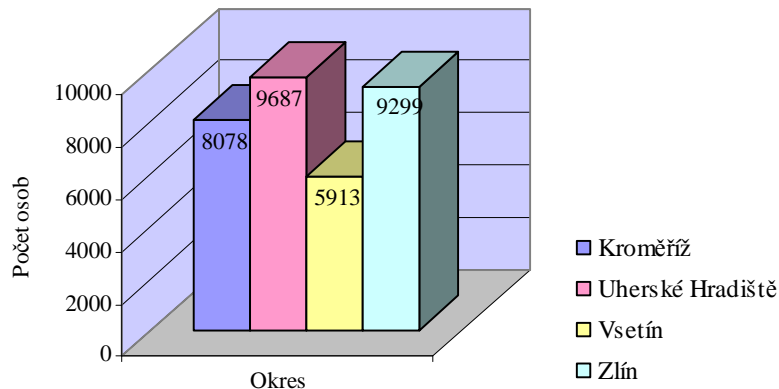
Tab. č. 3 Přehled počtu zaměstnavatelů, kteří obdrželi příspěvek na podporu osob se zdravotním postižením a výdaje vynaložené na tento příspěvek za rok 2011.

Období	Počet zaměstnavatelů	Výdaje na příspěvek
4. čtvrtletí 2010	34	17 225 072,- Kč
1. čtvrtletí 2011	38	17 203 671,- Kč
2. čtvrtletí 2011	34	17 257 887,- Kč
3. čtvrtletí 2011	35	17 286 411,- Kč
Celkem	141	68 973 041,- Kč

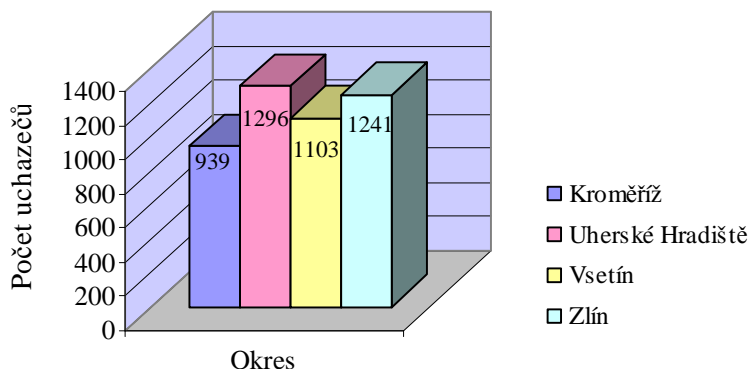
4.2.4 Porovnání využitelnosti nástrojů aktivní politiky v letech 2009 - 2011

Dle statistické ročenky Zlínského kraje je v okrese Zlín k 31. 10. 2010 celkem 9299 osob se zdravotním postižením, tj. z celkového počtu 32977 ve Zlínském kraji 28,2%. V Grafu č. 2 je uveden počet osob se zdravotním postižením dle jednotlivých okresů Zlínského kraje k 31. 12. 2010. Z grafu je zřejmé, že okres Zlín má ve zmiňovaném kraji téměř nejvyšší podíl osob se zdravotním postižením. Úměrně tomu je v okrese Zlín i počet nezaměstnaných osob se zdravotním postižením evidovaných úřady práce, také s téměř nejvyšším počtem. (Viz. Graf č. 3 Porovnání počtu uchazečů se zdravotním postižením v okresech Zlínského kraje k 31. 12. 2011).

Graf č. 2 Porovnání počtu osob se zdravotním postižením dle příslušných okresů ve Zlínském kraji k 31. 12. 2010.

Graf č. 3 Porovnání počtu uchazečů se zdravotním postižením v okresech Zlínského kraje k 31. 12. 2011.

Nyní provedu souhrn a porovnání všech zjištěných dat v oblasti realizace aktivní politiky nezaměstnanosti za sledované období 2009 – 2011. V těchto letech byly zřízeny chráněné pracovní dílny, chráněná pracovní místa a chráněná pracovní místa samostatně výdělečně činná pro 47 uchazečů se zdravotním postižením, jejich počet se ve sledovaných letech zvyšoval. Úřad práce ve Zlíně pokryl částečně náklady na provoz chráněných pracovních dílen a chráněných pracovních míst, ve kterých bylo podpořeno celkem 682 osob se zdravotním postižením. Vzestupnou tendenci mělo rovněž zajišťování rekvalifikačních kurzů pro uchazeče se zdravotním postižením. Úspěšně prošlo rekvalifikačními kurzy 175 účastníků, kteří byli zaměstnáni po ukončení kurzu. Úspěšnost účastníků zapojených do rekvalifikačních kurzů však klesala. Přehled počtu rekvalifikovaných, počet a podíl úspěšnosti je uveden v Tabulce č. 4 Přehled počtu účastníků rekvalifikačních kurzů a úspěšnosti v okrese Zlín v letech 2009 – 2011. V rámci příspěvku na podporu zaměstnávání osob se zdravotním postižením uhradil Úřad práce ve Zlíně skutečně vynaložené náklady na mzdy a platy 386 zaměstnanců se zdravotním postižením. Tabulka č. 5 zaznamenává celkový přehled využitelnosti nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti, u kterých bylo možno dohledat údaj o počtu uchazečů se zdravotním postižením. Ukazuje velmi pozitivní situaci umístitelnosti pro uchazeče se zdravotním postižením na volném trhu práce díky nástrojům aktivní politiky. V roce 2009 získalo pracovní uplatnění celkem 401 občanů se zdravotním postižením, v roce 2010 to bylo 422 osob. V roce 2011 vidíme navýšení od roku 2009 o 100 podpořených osob. Celkově bylo za tyto tři roky v okrese Zlín zapojeno do pracovního

procesu 1324 občanů se zdravotním postižením. Aktivní politika zaměstnanosti plní účel, ke kterému byla ustanovena zákonem. Pomáhá a podporuje občany se zdravotním postižením nabídkou a zvyšováním příležitostí k jejich pracovnímu zařazení, tedy žít jako jejich „zdraví“ spoluobčané.

Tab. č. 4 Přehled počtu účastníků rekvalifikačních kurzů a úspěšnosti v okrese Zlín v letech 2009 – 2011.

Období	Počet účastníků se zdravotní postižením	Počet úspěšných u končení kurzu	Úspěšnost v %
Rok 2009	30	26	86,70
Rok 2010	77	65	84,50
Rok 2011	110	84	79,10
Celkem	217	175	

(Vycházím ze Statistik o rekvalifikacích zveřejněných Ministerstvem práce a sociálních věcí.)

Tabulka č. 5 Přehled počtu podpořených osob se zdravotním postižením realizací aktivní politiky zaměstnanosti v okrese Zlín v letech 2009 - 2011

Období	CHPD zřízení	CHPM zřízení	CHPM SVČ zřízení	CHPD + CHPM provoz	PPZOZP	Rekvalifikace	Celkem
Rok 2009	7	4	1	248	111	30	401
Rok 2010	2	10	1	206	133	70	422
Rok 2011	19		3	228	141	110	501
Celkem	42		5	682	385	210	1324

Použité zkratky: CHPD - chráněná pracovní dílna
 CHPM - chráněné pracovní místo
 CHPM SVČ - chráněné pracovní místo samostatně výdělečně činné
 PPZOZP - příspěvek na podporu osob se zdravotním postižením

4.3 Organizace zaměstnávající osoby se zdravotním postižením ve Zlíně a okolí

Mezi zaměstnavatele zaměstnávající více než 50% osob se zdravotním postižením v okrese Zlín patří k 31. 7. 2012 (Portál MPSV, Katalog organizací zaměstnávajících více než 50% osob se zdravotním postižením a osob se zdravotním postižením SVČ) :

- ASTREMA PLUS spol. s r.o., Otrokovice (ostraha majetku a osob) zaměstnávající k 31. 3. 2012 celkem 31 osob, z toho je 30 zaměstnanců se zdravotním postižením,
- C SYSTEM CZ a.s., Zlín – Malenovice (specializovaný maloobchod, poskytování software a poradenství v oblasti hardware a software, výroba, instalace a opravy elektronických zařízení, výroba, instalace a opravy elektrických strojů a přístrojů) celkový přepočtený počet zaměstnanců k 31. 3. 2012 činil 84,32, z toho 50,47 osoby se zdravotním postižením,
- Centrum služeb postiženým, o.p.s., Zlín (ruční výroba konzumních a dekorativních svíček, výroba lité keramiky a dárkových souprav (možnost aplikace loga a textu), digitalizace dat na PC (textu i výkresové dokumentace), grafické zpracování textu a příprava pro tisk, webdesign, obchodní činnost (kancelářské potřeby, ochranné pracovní pomůcky a oděvy) počet zaměstnanců se zdravotním postižením neuveden. V roce 2011 přijali příspěvek na provoz chráněných pracovních dílen na podporu 40 pracovních míst,
- Český servis a.s. – Zlín (výroba, instalace a opravy elektronických zařízení - specializovaný maloobchod), celkový přepočtený počet zaměstnanců k 31. 12. 2011 činil 24,37, z toho z toho osoby se zdravotním postižením 15,4,
- O.s. IZAP – sdružení pro integraci zdravých a postižených dětí a mládeže „Chceme žít s vámi“ Zlín (viz. podkapitola 4.2.1),
- OBZOR, výrobní družstvo Zlín (viz. podkapitola 4.2.2),
- INTEGRA, výrobní družstvo Zlín (viz. podkapitola 4.2.3),
- Valašský dřevoprůmysl, výrobní družstvo Fryšták (vybavení interiérů kanceláří, hotelů, bank, úřadů, obchodů, bytů).

Dalšími velkými zaměstnavateli v okrese Zlín jsou Krajská nemocnice T. Bati a.s., Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, TAJMAC-ZPS, a.s. (strojírenská výroba) a Statutární město Zlín. Dále potom Lázně Luhačovice, a.s. (poskytování lázeňské péče včetně doplňkových služeb), ZÁLESÍ, s.r.o. (zemědělská výroba, výroba plastových a pryžových výrobků, kovoobráběčství), Podravka - Lagris a.s. (výroba mlýnských výrobků, balicí činnost, skladování), Prabos plus, a.s. (podnikající v obuvnickém průmyslu), Magistrát města Valašské Klobouky, Polfin Ploština, s.r.o. (nezemědělská a pomocná výroba, výroba obalů z plastů). Některé tyto společnosti zaměstnávají osoby se zdravotním postižením, avšak aby splnily povinný podíl zaměstnanců se zdravotním postižením, což je 4% z celkového počtu zaměstnanců u zaměstnavatelů s více než 25 zaměstnanci (viz podkapitola 3.2.4 Zákon o zaměstnanosti), kombinují zaměstnání osob se zdravotním postižením a odběr výrobků nebo služby od zaměstnavatelů s více než 50% pracovníků se zdravotním postižením, popř. odvádějí peníze do státního rozpočtu.(Topolánková, 2012)

4.3.1 IZAP – sdružení pro integraci zdravých a postižených dětí a mládeže „Chceme žít s vámi“ Integrované centrum Slunečnice, Zlín

Občanské sdružení IZAP vytváří podmínky pro vzdělávání, zaměstnávání a sociální začleňování lidí se zdravotním postižením. Svou prací a poskytováním služeb ukazuje veřejnosti, úředníkům, vládě, že lidé s mentálním postižením nepatří do pobytových zařízení sociálních služeb, ale že je třeba pro ně hledat podporu v alternativních zařízeních. Jednou z cest jsou kombinovaná zařízení, jakým je o. s. IZAP, poskytující jak sociální službu, tak následné pracovní uplatnění na chráněných pracovních místech. Lidé s mentálním postižením zde najdou jak motivaci, vzdělání a zaučení, tak následně práci s odpovídajícím finančním ohodnocením a pracovní smlouvou.

„Posláním občanského sdružení IZAP je vytvářet mladým dospělým lidem s mentálním postižením, popř. s přidruženým znevýhodněním zrakovým, sluchovým, tělesným, psychiatrickým, podmínky pro další vzdělávání, zaměstnávání a sociální začleňování, s cílem žít běžný život ve stejných podmínkách jaké mají jejich zdraví vrstevníci.“ (Stanovy občanského sdružení IZAP, 2009)

„Občanské sdružení IZAP založily v roce 1992 dvě vychovatelky speciální školy ve Zlíně za účelem plnohodnotného a alternativního trávení volného času dětí, které žily v péči sociálních ústavů, dětských domovů a rodin. Nejprve se zaměřily na pořádání různých poznávacích, ozdravných a pobytových zájezdů, následovalo hraní divadelních představení a muzikálů.“ (Zvonařová, M., 2009) Sdružení bylo založeno za účelem podpory začleňování spoluobčanů s mentálním postižením.

Zvonařová (2009) dále mluví o rozšíření činnosti IZAP v roce 2001 o moderní typ chráněných a tréninkových dílen s názvem „Netradiční centrum Slunečnice“. Toto centrum otevřelo téměř v centru Zlína kavárnu s relaxační místností a velkou zahradou pro mladé rodiny s dětmi, kde obsluhují lidé s mentálním postižením. V roce 2007 bylo centrum z důvodu registrace přejmenováno na „Integrované centrum Slunečnice“.

Od 1. ledna 2010 má IZAP registrovanou sociální službu – Centrum denních služeb. Poskytování této sociální služby je hlavní činností o. s. IZAP. V rámci této sociální služby připravuje dospělé osoby s mentálním postižením na samostatný život s důrazem na budoucí pracovní začlenění a péči o domácnost. Důležitou roli hraje v programu Centra denních služeb také vzdělávání a kulturní, sportovní či volnočasové aktivity. Centrum denních služeb samozřejmě velmi úzce spolupracuje s chráněnými dílnami² IZAP, ve kterých mají možnost uživatelé sociální služby po upevnění pracovních návyků a zapracování, získat zaměstnání a posunout se tak běžnému životu, jaký vedou jejich vrstevníci.

Vedlejší činností sdružení je provozování chráněných pracovních míst, na kterých po zapracování mají možnost lidé se zdravotním postižením najít zaměstnání a přiblížit se tak životu svých „zdravých“ vrstevníků.

---

² Od 1. 1. 2012 byl pojem chráněná dílna podle novely zákona o zaměstnanosti sloučen s chráněným pracovním místem. Nyní existuje pouze pojem chráněné pracovní místo. Sdružení však pojem chráněné dílny v interních záležitostech používá i nadále, protože si jej lidé s mentálním postižením osvojili.

Pracovně-třéninkový program probíhá v těchto dílnách:

- Netradiční tréninková kavárna Slunečnice – zaučení v oboru barmanství a gastronomie.
- Gastrodílna - příprava stravování pro zaměstnance a uživatele o.s. IZAP; příprava moučníků pro hosty kavárny Slunečnice; pohoštění pro soukromé oslavy v kavárně; catering – chlebíčky, studené mísy, štrůdl, nápoje; makrobiotické obědy pro veřejnost.
- Kreativní dílna a prodejní galerie – výroba, prezentace a prodej dárkových předmětů.
- Keramická dílna - pomocí různých technik (válení a modelování hlíny, glazování, vykrajování tvarů) si zaměstnanci osvojují cit pro barvy, procvičují si jemnou motoriku, zručnost, trpělivost a rozvíjí fantazii.
- Úklidová dílna – odpovědnost zaměstnanců za pravidelný úklid celého integrovaného centra Slunečnice i venkovních prostor. Pracují s úklidovými prostředky, přípravky na mytí a desinfekci, třídí odpad.
- Zahradnická dílna – péče o rozlehlou oplocenou zahradu, učí se pečovat o okrasné keře, stromky, trávnik a květiny vysázené v truhlících a na záhonech. Pomáhají udržovat zahradu a chodníky tak, aby se zde líbilo především hostům kavárny.
- Technická dílna – kompletace zakázek pro soukromé firmy.
- Mýdlárna a balárna mýdla – vaření a následné dárkové balení devíti druhů přírodního mýdla.
- Výrobní butonů – výroba ozdobných a reklamních butonů.

Sdružení se snaží usnadnit a zajistit mladým lidem se zdravotním postižením přechod ze školy do zaměstnání. Nabízí těmto lidem potřebné vzdělání, pracovní výcvik, vytvoření a upevnění pracovních návyků, nutných pro získání a udržení zaměstnání na chráněném a volném trhu práce. Nyní popíší aktivity pracovníků s dospělými lidmi se zdravotním postižením, jejichž cílem je pracovní uplatnění:

- Praktický výcvik žáků základních škol praktických a praktických škol – práce s žáky se zdravotním postižením začíná již v době docházky do zmiňovaných škol při pravidelné praxi a to formou speciálních individuálních výcviků v různých pracovních aktivitách v dílnách.
- Sociální služba Centrum denních služeb – po ukončení školy mají osoby se zdravotním postižením možnost v rámci služby realizovat své osobní individuální cíle v oblasti přípravy na budoucí život a možné pracovní uplatnění.
- Chráněná pracovní místa – po zaškolení a zapracování mají možnost využít pracovního uplatnění v dílnách. Získají pracovní smlouvu a stálý plat, čímž se přiblíží „zdravým“ vrstevníkům. Pracovní podmínky jsou přizpůsobeny jejich aktuálnímu zdravotnímu fyzickému i psychickému stavu.
- Zprostředkování praxe na volném trhu práce – uplatnit se na volném trhu práce mezi „zdravými“ je přáním většiny zaměstnanců se zdravotním postižením. Je to však velmi náročné vzhledem k požadavkům zaměstnavatelů a možnostem přizpůsobení se lidí se zdravotním postižením. Sdružení se podařilo díky projektu ESF, s názvem „Získávání a rozvíjení kompetencí nutných k udržení se na trhu práce - Pyramida“, navázat spolupráci se 4 firmami na volném trhu práce, kam zaměstnanci s mentálním postižením docházejí na praxi a zaškolení pod vedením trenérů.

O. s. IZAP od svého založení zaměstnalo více než 60 lidí se zdravotním postižením. Podařilo se umístit na volném trhu práce 8 osob se zdravotním postižením. Celkem 4 pracovníci s postižením jsou nyní zaměstnání v soukromé firmě, díky již zmiňovanému projektu „Pyramida“, na základě pracovní smlouvy na dobu určitou. V případě spokojenosti obou smluvních stran, tedy zaměstnance s postižením i zaměstnavatele mají možnost prodloužení této smlouvy. V Tabulce č. 6 uvádím počty zaměstnanců v letech 2009 – 2011. Je zřejmé, že počet zaměstnanců se zdravotním postižením se stále zvyšuje.

Tab. č. 6 Počty zaměstnanců v občanském sdružení IZAP
v letech 2009 – 2011.

Období	Zaměstnanci se zdravotním postižením	Celkem zaměstnanců	Podíl osob se zdravotním postižením
Rok 2009	20	31	64,52
Rok 2010	23	40	57,50
Rok 2011	29	45	64,44

(Vycházím z údajů vždy za celý rok 2009 - 2011, které mi poskytl ekonom sdružení.)

Sdružení IZAP využívá na částečnou úhradu provozních nákladů chráněných pracovních dílen příspěvků poskytovaných úřadem práce. V roce 2009 to bylo 8 příspěvků, v roce 2010 sdružení čerpalo 9 příspěvků. V roce 2011 využilo sdružení v 1. pololetí 9 a v 2. pololetí 10 příspěvků na provoz chráněných dílen. Využívalo taktéž příspěvek na podporu zaměstnávání osob se zdravotním postižením, což je velmi důležitý zdroj financí pro sdružení. V roce 2009 to bylo 73 příspěvků, v roce 2010 69 příspěvků a v roce 2011 přijalo nejvyšší počet těchto příspěvků, tj. 77 (údaje od ekonoma).

4.3.2 OBZOR, výrobní družstvo Zlín

„Obzor, výrobní družstvo bylo založeno ve Zlíně v roce 1965. Tehdy zde pracovalo téměř 600 pracovníků, z nichž více než 90 % tvořili lidé se změněnou pracovní schopností. Posláním družstva bylo pomáhat státu v uplatňování sociální politiky vůči občanům s těžším zdravotním postižením. Byly vytvořeny příznivější podmínky pro investiční rozvoj, a tím i celkový rozvoj družstva. Družstvo vybuďovalo své závody ve Zlíně, Uherském Hradišti, Olomouci a Šumperku. Zaměřuje se převážně na výrobu a distribuci drobných elektromechanických výrobků, dílů pro automobilový průmysl, kovových dílů, vstřikování plastů a výsek těsnění. Nabízí také služby v oblasti archivace a spisové služby v komerční spisovně.“ (Obzor, webové stránky)

Družstvo zaměstnává více než 50% osob se zdravotním postižením. V letech 2009 a 2010 se počet těchto osob pohyboval nad hranicí 220 osob. V roce 2011 se však počet výrazně snížil dokonce až pod hranici 200 zaměstnanců se zdravotním postižením, tedy na 193 osob. (Viz. Tabulka č. 7)

Tab. č. 7 Počty zaměstnanců ve výrobní družstvu OBZOR v letech 2009 – 2011.

Období	Zaměstnanci se zdravotním postižením	Celkem zaměstnanců	Podíl osob se zdravotním postižením
Rok 2009	221	347	63,69
Rok 2010	223	343	65,01
Rok 2011	193	300	64,33

(Vycházím z údajů vždy k poslednímu dni daného roku, které mi poskytla personalistika družstva.)

Z vlastní zkušenosti, jelikož jsem 1 rok v tomto družstvu byla zaměstnána, mohu popsat některé činnosti, které vykonávají pracovníci se zdravotním postižením:

- ruční montáž, kompletaci, etiketování, skládání, balení a podobné ruční práce,
- třídění a ukládání plastových a kovových dílů,
- výroba a kompletace zdravotnických potřeb, např. dávkovač léků, dentální dóza,
- kompletují vačkové a pokojové spínače,
- provádějí montáž a kompletaci kabeláže,
- jednoduché ruční osazování součástek s klasickými drátovými vývody, ruční pájení a jiné elektromontážní a dokončovací práce včetně výroby jednoduché kabeláže,

Pracovní uplatnění zde mohou najít lidé s lehkým až středně těžkým mentálním postižením, sluchovým postižením, tělesným postižením a zrakovým postižením.

Výrobní družstvo OBZOR využívalo pro zaměstnávání osob se zdravotním postižením příspěvků na provoz chráněných pracovních dílen (existence pojmu do 31. 12. 2011, poté sloučen s pojmem chráněná pracovní místa dle novely zákona o zaměstnanosti, z. č. 367/2011 Sb.), které poskytoval úřad práce. V 1. pololetí roku 2009 bylo poskytnuto 103 výše zmiňovaných příspěvků, v 1. pololetí roku 2010 požádali úřad práce o 92 příspěvků. V roce 2011 čerpali příspěvek v 1. pololetí na provoz chráněných dílen 77x a v 2. pololetí využili 141 příspěvků. Celkem bylo podpořeno 413 zaměstnanců se zdravotním postižením Příspěvky na zřízení a provoz chráněného pracovního místa nevyužili (Portál MPSV, Příspěvky APZ).

4.3.3 INTEGRA, výrobní družstvo Zlín

„Integra, výrobní družstvo, bylo založeno v roce 1956, v roce 1992 bylo transformováno na družstvo vlastníků. Je zaměřeno na poskytování širokého spektra služeb pro podnikatele i občany. Poskytování těchto služeb má ve zlínském regionu dlouholetou tradici, zavedením moderních technologií a neustálým zvyšováním kvality nabízených služeb postupně rozšířili svoji působnost na území celé ČR.“ (INTEGRA, 2012)

Pro zaměstnance se zdravotním postižením nabízí pracovní místa na pozicích:

- fyzická ostraha majetku, PCO (pult centrální ochrany – elektronické střežení); v případě potřeby zajistí zaměstnanci školení pro získání Osvědčení profesní kvalifikace „strážný“;
- šití dámské konfekce – nadměrné velikosti;
- rehabilitace, masáže, solárium;
- výroba razítek, rytecké práce, odznaky, potisky puků;
- prodej nábytku, obchody s konfekcí.

Pracovní uplatnění zde najdou osoby, které jsou uznány orgánem sociálního zabezpečení invalidním v prvním, druhém i třetím stupni invalidity.

Celkový počet zaměstnanců v družstvu se v roce 2011 oproti roku 2010 i roku 2009 snížil. Rovněž klesl i počet pracovníků se zdravotním postižením. Nejvyšší počet zaměstnanců celkem i zaměstnanců se zdravotním postižením byl v období sledovaných let v roce 2010. (Viz. Tabulka č. 8)

Družstvo čerpalo od Úřadu práce ve Zlíně příspěvky na provoz chráněných pracovních dílen. Prostřednictvím tohoto příspěvku bylo podpořeno nejméně osob v roce 2011, tj. 59. Nejvyššího počtu podpořených osob bylo dosaženo v roce 2010, tj. 141 a v roce byl počet na podporu 85 zaměstnanců (Portál MPSV, Příspěvky APZ).

Tab. č. 8 Počty zaměstnanců ve výrobní družstvu INTEGRA v letech 2009 – 2011.

Období	Zaměstnanci se zdravotním postižením	Celkem zaměstnanců	Podíl osob se zdravotním postižením
Rok 2009	183	315	58,10
Rok 2010	199	334	59,58
Rok 2011	171	283	60,42

(Vycházím z údajů vždy k poslednímu dni daného roku, které mi poskytla personalistika družstva.)

5 Závěr

Bakalářská práce se věnovala zaměstnávání osob se zdravotním postižením realizací nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti ve Zlíně a okolí v letech 2009 - 2010. Cílem bakalářské práce bylo zmapovat vývoj zaměstnávání lidí se zdravotním postižením ve Zlíně a okolí. Současně jsem chtěla zachytit pohled úřadů práce a organizací na toto téma.

V teoretické části jsem se zaměřila na vymezení pojmu osoba se zdravotním postižením, vzdělávání a profesní přípravu této skupiny osob, na zákony a právní úpravy zaměstnávání, nástroje aktivní politiky zaměstnanosti, funkci úřadu práce a nezaměstnanost osob se zdravotním postižením. V praktické části jsem provedla analýzu materiálů a Zpráv o situaci osob s hendikepem na trhu práce v letech 2009 – 2012 v okrese Zlín a představila jsem organizace, které se významně podílejí na zaměstnávání osob se zdravotním postižením. Zjistila jsem, že lidé se znevýhodněním se mohou na úřadě práce účastnit poradenství v oblasti zaměstnávání, mohou být zapojeni do vzdělávacích akcí určených pro osobní i profesní rozvoj jedinců s postižením, účastnit se rekvalifikačních kurzů dle vlastních možností a zájmů a následně být zaměstnáni, např. v občanském sdružení IZAP nebo v některém z družstev, jejichž činnosti jsem podrobněji popsala.

Při sběru materiálů pro bakalářskou práci jsem mimo jiné zjistila, že největším problémem zaměstnanosti osob se zdravotním postižením je jejich nízká vzdělanost, žádná odbornost, ani praxe. Těžký je proto jejich přechod ze školy do práce. Chybí současná osvěta podnikatelů, osvěta společnosti. Málokdo umí s lidmi se zdravotním postižením pracovat. „Obyčejní“ lidé neví, co si mají představit pod pojmem postižení, z občanů se znevýhodněním mají obavy nebo jsou vystaveny posměchu. (Zachyceno z rozhovorů s pracovníky vybraných zařízení.)

Význam práce a její aktuálnost vidím v současné době i z pohledu na společnost, zejména na oblast sociální. Morální úpadek společnosti má negativní dopad na péči a podporu lidí s postižením. Z přehledů a tabulek vyplývá, že občané s postižením jsou stále častěji umísťováni do firem. Často jsou ale zařazováni do společností, jež mají určitou praxi se zaměstnáváním osob se znevýhodněním. Pracovní uplatnění osob s hendikepem na trhu práce

je problematické jak pro tyto osoby, které mají omezené možnosti, tak i zaměstnavatele, kteří v mnoha případech neznají možnosti zaměstnávání osob se zdravotním postižením či nechtějí přizpůsobovat pracovní podmínky. Tito splňují povinný podíl nakupováním výrobků nebo služeb od lidí s postižením, častěji však volí odvody do státní pokladny. (Vycházím z rozhovorů s pracovníky Úřadu práce ve Zlíně)

Přála bych si, abych mohla ve své práci pokračovat dál; tuto problematiku rozpracovat v rámci dalšího studia, v rámci diplomové práce. Navrhnout například různá opatření ke zmírnění dopadu krize na tuto skupinu lidí. Zmobilizovat a zaktivovat síly ve společnosti, organizace, jednotlivce k většímu využívání nástrojů zaměstnanosti, k podpoře pracovního zařazení osob se zdravotním postižením na volný trh práce. Být zaměstnán, být užitečný, je základní lidskou potřebou. Má práce nemůže postihnout celou šíři problémů a řešení. Cíl práce se podařilo naplnit, ale vidím možnosti dalšího rozpracování tématu zaměstnávání osob se zdravotním postižením.

Studium na Univerzitě Palackého, Cyrilometodějské teologické fakultě mne velmi obohatilo. Získala jsem větší přehled a chuť se dané problematice hlouběji věnovat. Jako vedoucí pracovní skupiny Osoby se zdravotním postižením Komunitního plánování sociálních služeb metodou plánování ve Zlíně, jako zaměstnanec o.s. IZAP i jako končící studentka mám obrovský zájem získané znalosti využívat v praxi a pomoci tak zmírnit nepříznivou situaci občanů se zdravotním postižením.

6 Seznam literatury

1. BLAŽKOVÁ, V. *Zaměstnávání osob se zdravotním postižením*. FÓRUM SOCIÁLNÍ POLITIKY odborný recenzovaný časopis, č. 2/2011, dvouměsíčník, 5. ročník, s. 11-17.
2. BUCHTOVÁ, B. A KOLEKTIV. *Nezaměstnanost Psychologický, ekonomický a sociální problém*. Praha: Grada Publishing a s. 2002.240 s. ISBN 80-247-9006-8.
3. ČERVINKA, T., HŮRKA, P., LEIBLOVÁ, Z., MUŠKA, F., PELECH, P., PŘIB, J., ŽENÍŠKOVÁ, M. *Zaměstnávání občanů se zdravotním postižením, důchodců, mladistvých a studentů, absolventů škol, žen a dalších kategorií*. 4. aktualizované vydání. Olomouc: ANAG, 2009. 205 s. ISBN 978-80-7263-529-0.
4. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. (2012). *Statistická ročenka Zlínského kraje 2011* [on-line]. Dostupné 5. 8. 2012 z http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/krajkapitola/721011-11-r_2011-22.
5. INTEGRA. (2012). [on-line]. Dostupné 27. 7. 2012 z <http://www.integrazlin.cz/index.php>
6. IZAP. (2009). *Stanovy občanského sdružení IZAP*.
7. KAPROVÁ, Z. *Vzdělávání dětí s postižením*. In: BUBENÍČKOVÁ, P. et al. *Dítě se zdravotním postižením. Sborník informací, podnětů a zamyšlení*. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ve spolupráci s asociací rodičů a přátel zdravotně postižených dětí, 1999.
8. KOLDINSKÁ, K. *Sociální právo*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007. 176 s. ISBN 978-80-7179-620-6.
9. KOMENDOVIČ, J. *Pracovní podmínky osob se zdravotním postižením*. Ostrava : KEY Publishing, 2009. 1. vyd. 158 s. ISBN 978-80-7418-022-4.
10. KREBS, V. a kol. *Sociální politika*. Vydání 4. Praha: ASPI, a. s., 2007. 504 s. ISBN 978-80-7357-276-1.
11. KRHUTOVÁ, L. *Teorie a modely zdravotního postižení. Theories and Models of Disability*. Sociální práce/sociálna práca: časopis pro teorii, praxi a vzdělávání v sociální práci, č. 4/2010. Ročník 10, s. 49-59.

12. *Listina základních práv a svobod. Ústavní zákon č. 1/1993 Sb. ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.*
13. MONATOVÁ, L. *Pedagogika speciální*. Brno: Masarykova univerzita, 1995. 199 s. ISBN 80-210-1009-6.
14. PORTÁL MPSV. (2012): *Analýze vývoje zaměstnanosti a nezaměstnanosti v roce 2011* [on-line]. Dostupné 20. 7. 2012 z http://portal.mpsv.cz/sz/politikazamest/trh_prace/rok2011/Anal2011.pdf.
15. PORTÁL MPSV. Katalog organizací zaměstnávajících více než 50% osob se zdravotním postižením a osob se zdravotním postižením SVČ [on-line]. Dostupné 20. 7. 2012 z <http://portal.mpsv.cz/sz/zamest/zamestnaniosob/katalogorganizaceozp>.
16. PORTÁL MPSV (2005): *Národní plán zaměstnanosti České republiky* [on-line]. Dostupné 28. 7. 2012 z http://portal.mpsv.cz/sz/politikazamest/narodni_akcni_plan/narodniplan1999/narodniplan_zamest
17. PORTÁL MPSV. *Statistiky o rekvalifikacích* [on-line]. Dostupné 26. 7. 2012 z <http://portal.mpsv.cz/sz/stat/rek>.
18. PORTÁL MPSV. *Příspěvky APZ* [on-line]. Dostupné 26. 7. 2012 z <http://portal.mpsv.cz/upcr/kp/zlk/prispapz>.
19. NOVOSAD, L. *Základy speciálního poradenství: struktura a formy poradenské pomoci lidem se zdravotním nebo sociálním znevýhodněním*. Praha: Portál, 2000. 160 s. ISBN 80-7178-197-5.
20. OBZOR. (2012). [on-line]. Dostupné 28. 7. 2012 z <http://www.obzor.cz/cz/1-o-spolecnosti/16-profil-spolecnosti.html>.
21. OPAŘILOVÁ, D. *Profesní poradenství*. In Vítková, M. *Otázky speciálně pedagogického poradenství. Základy, teorie, praxe*. Vydání 2. Brno: MSD, spol. s r. o., 2004. ISBN 80-86633-23-3. s.202-208.

22. PIKÁLKOVÁ, S. (2010): *Zdravotně postižení a znevýhodnění žáci v českém školství*. In Týdeník školství, č. 19, ročník 2010 [on-line]. Dostupné 16. 7. 2012 z <http://www.tydenik-skolstvi.cz/archiv-cisel/2010/19/zdravotne-postizeni-a-znevychodneni-zaci-v-ceskem-skolstvi/>.
23. PROCHÁZKOVÁ E., ŠEBESTOVÁ L. (2012): [on-line]. Dostupné 16. 7. 2012 z http://portal.mpsv.cz/sz/stat/stro/statisticka_rocenka_trhu_prace_v_cr_v_roce_2011.pdf.
24. MŠMT. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Pomůcka na pomoc učitelům (aktuální znění k 1. 9. 2010), s. 132.
25. SLOWÍK, J. *Speciální pedagogika*. Praha: Grada Publishing, a.s. 2007. 160 s. ISBN 978-80-247-1733-3.
26. ŠVARCOVÁ, I. *Mentální retardace: vzdělání, výchova, sociální péče*. Vydání. 3., aktualiz. a přeprac. Praha: Portál, 2006. 200 s. ISBN 80-7367-060-7.
27. Organizace spojených národů . *Úmluva o právech osob se zdravotním postižením*. 2006.
28. TOPOLÁNKOVÁ, LUCIE. (2010). *Úřad práce ve Zlíně. Zpráva o situaci na trhu práce v roce 2009*.
29. TOPOLÁNKOVÁ, LUCIE. (2011). *Úřad práce ve Zlíně. Zpráva o situaci na trhu práce v roce 2010*.
30. TOPOLÁNKOVÁ, LUCIE. (2012). *Úřad práce České republiky Krajská pobočka ve Zlíně. Zpráva o situaci na trhu práce v roce 2011*.
31. VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál, 2008. 872 s. ISBN 978-80-7367-414-4.
32. *Vyhláška o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních. Zákon č. 72/2005 Sb. . v účinném znění ke dni 9. 2. 2005*
33. *Vyhláška o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných. Zákon č. 73/2005 Sb. v účinném znění ke dni 9. 2. 2005*.
34. *Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání. Zákon č. 561/2004 Sb. v účinném znění ke dni 1. 1. 2005*.

35. *Zákon o zaměstnanosti*. Zákon č. 435/2004 Sb. v účinném znění ke dni 1. 10. 2010.
36. *Zákon č. 367/2011 Sb.*, kterým se mění zákon č. 435/2004 Sb. o zaměstnanosti ve znění pozdějších předpisů. V účinném znění ke dni 1. 1. 2012.
37. *Zákoník práce*. Zákon č. 262/2006 Sb. v účinném znění ke dni 1. 1. 2007.
38. ZÁMEČNÍKOVÁ, D. *Profesní orientace a možnosti uplatnění osob se zdravotním postižením*. In Vítková, M. *Otázky speciálně pedagogického poradenství. Základy, teorie, praxe*. Vydání 2. Brno: MSD, spol. s r. o., 2004. ISBN 80-86633-23-3. s. 209-220.
39. *Zpráva o stavu lidských práv v České republice za rok 2011*. Praha: Český helsinský výbor, 2012.
40. ZVONARŮVÁ, M. (2010). *Výroční zpráva za rok 2009*.

7 Seznam grafů a tabulek

Graf č. 1 Vývoj počtu osob se zdravotním postižením evidovaných Krajskými pobočkami úřadu práce České republiky v letech 2009 – 2011.

Graf č. 2 Porovnání počtu osob se zdravotním postižením dle příslušných okresů ve Zlínském kraji k 31. 12. 2010.

Graf č. 3 Porovnání počtu uchazečů se zdravotním postižením v okresech Zlínského kraje k 31. 12. 2011.

Tabulka č. 1 Přehled počtu zaměstnavatelů, kteří obdrželi příspěvek na podporu osob se zdravotním postižením a výdaje vynaložené na tento příspěvek za rok 2009.

Tabulka č. 2 Přehled počtu zaměstnavatelů, kteří obdrželi příspěvek na podporu osob se zdravotním postižením a výdaje vynaložené na tento příspěvek za rok 2010.

Tabulka č. 3 Přehled počtu zaměstnavatelů, kteří obdrželi příspěvek na podporu osob se zdravotním postižením a výdaje vynaložené na tento příspěvek za rok 2011.

Tabulka č. 4 Přehled počtu účastníků rekvalifikačních kurzů a úspěšnosti v okrese Zlín v letech 2009 – 2011.

Tabulka č. 5 Přehled počtu podpořených osob se zdravotním postižením realizací aktivní politiky zaměstnanosti v okrese Zlín v letech 2009 – 2011.

Tabulka č. 6 Počty zaměstnanců v občanském sdružení IZAP v letech 2009 – 2011.

Tabulka č. 7 Počty zaměstnanců ve výrobní družstvu OBZOR v letech 2009 – 2011.

Tabulka č. 8 Počty zaměstnanců ve výrobní družstvu INTEGRA v letech 2009 – 2011.